

LUNDS UNIVERSITET
Centrum för Teologi och Religionsvetenskap
Tros- och livsåskådningsvetenskap
Systematisk teologi
Examensarbete TLE006, 10p
Handledare och examinator prof. Gösta Hallonsten
Datum för redovisning: 2006-09-20

Svenskkyrklig ecklesiologi

i mötet med Svenska Missionskyrkan

Martin Valman

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	Bakgrund.....	3
1.2	Syfte.....	3
1.3	Problem och frågeställning	3
1.4	Avgränsning	4
1.5	Material, källor och disposition	4
2	Undersökning.....	5
2.1	Kyrkans olika nivåer.....	5
2.2	Dopet.....	7
2.3	Nattvarden.....	9
2.4	Ämbetet	11
2.5	Gudstjänstgemenskapen.....	13
2.6	Bekännelsen.....	15
2.7	Vad gör kyrkan till kyrka?.....	17
3	Analys och diskussion.....	19
3.1	Kyrkans olika nivåer.....	19
3.2	Dopet	22
3.3	Nattvarden.....	25
3.4	Ämbetet	27
3.5	Gudstjänstgemenskapen.....	30
3.6	Bekännelsen.....	33
3.7	Vad gör kyrkan till kyrka	35
4	Slutsatser	38
5	Sammanfattning.....	39
6	Summary	40
	Litteraturlista	41

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Vid valet av uppsatsämne ville jag skriva om något aktuellt ämne som rörde Svenska kyrkan. Om detta sedan kunde kombineras med ett ekumeniskt inslag så vore det ännu bättre. Jag har behandlat ecklesiologi i en tidigare uppsats så en sådan ingång var attraktiv. Valet föll på det ekumeniska arbetet mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan om kyrkogemenskap som bedrivits under många år. Det visade sig bli ett mycket aktuellt ämne i och med att det färskaste förslaget om kyrkogemenskap kom ut under arbetets gång. Svenska Missionskyrkans kyrkokonferens beslutade den 17/6 2006 med detta som underlag att ingå kyrkogemenskap med Svenska kyrkan.¹ Svenska kyrkan kommer förmodligen att ta ett likalydande beslut under höstens kyrkomöte. Kyrkorna planerar sedan att fira denna ekumeniska landvinning den första söndagen i advent 2006.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att belysa förslaget om kyrkogemenskap mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan och det samtal som skett mellan de båda kyrkorna. Uppsatsen belyser detta utifrån en ecklesiologisk utgångspunkt. I första hand ifrågasätts inte om det föreligger sådan samsyn mellan de båda kyrkorna att kyrkogemenskap är möjlig utan istället lyfts ecklesiologin fram, och på vilket sätt den formuleras så att den fungerar för båda kyrkorna.

1.3 Problem och frågeställning

Hur ser den ecklesiologi ut som framträder i samtalen mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan. Hur kommer den till uttryck i förslaget om kyrkogemenskap? Finns det något sätt att beskriva kyrkan på som kan fungera i det ekumeniska samtalet?

För att kunna få en överblick delas materialet upp i följande områden, som i sin tur delas upp i Svenska Missionskyrkan syn, Svenska kyrkans syn och gemensam syn.

- Kyrkans struktur med de olika nivåerna i förhållande till kyrkosynen.
- Dopet och tillhörigheten och utformandet av ecklesiologin.
- Nattvardens roll.
- Ämbetets nödvändighet och funktion.
- Gudstjänstgemenskapen och gemenskapen av alla tillhöriga.
- Läran kyrkan företräder och den som den enskilde omfattar.

¹ *Kyrkogemenskap med Svenska kyrkan: del 2* (2006). Hämtad 2006-08-25 från http://www.missionskyrkan.se/templates/Page____5154.aspx.

- Vad konstituerar kyrkan?

1.4 Avgränsning

Uppsatsen är avgränsad till att undersöka hur Svenska kyrkan formulerar ecklesiologi när den möter Svenska Missionskyrkan. För att göra en avgränsning i tiden används material från det samtal som skett under det senaste decenniet, vilket lett fram till ett förslag om kyrkogemenskap.

1.5 Material, källor och disposition

De senaste tio årens samtal mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan har lett fram till fyra publikationer: *Guds kyrka och en levande församling*² från 1995, *På väg mot djupare enhet*³ från 2001, *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap: Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan*⁴ från 2004 och *Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan*⁵ från 2006. Efter en kort översikt över samtalen delas detta material upp i de sju punkterna från problemställningen. I diskussionen analyserar jag dessa sju områden med hjälp av artiklar och bekännelsedokument från de båda traditionerna. Ekumeniskt material används också och då särskilt där Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan möter katolska kyrkan⁶ och *Lima-dokumentet*⁷ (Baptism Eucharist Ministry – BEM) från Faith and order och Svenska kyrkans del i Borgågemenskapen. En stor del av analysen görs också med hjälp av Avery Dulles fem modeller av kyrkan från hans bok *Models of the Church*⁸ för att i det avslutande kapitlet dra slutsatser om Svenska kyrkans ecklesiologiska självbild.

² *Guds kyrka och en levande församling: Rapport från den officiella samtalsgruppen mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionsförbundet* (1995). Stockholm: Verbum.

³ *På väg mot djupare enhet: samtalsrapport från överläggningar 1997-2000* (2001). Hämtad 2006-04-12 från: <http://www.missionskyrkan.se/upload/6825/P%C3%A5%20v%C3%A4g%20mot%20djupare%20enhet.pdf>.

⁴ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan* (2004). Hämtad 2006-01-24 från: [http://www.missionskyrkan.se/upload/5420/%C3%96verensk%20svk-Svenska Missionskyrkan041006_C.pdf](http://www.missionskyrkan.se/upload/5420/%C3%96verensk%20svk-Svenska%20missionskyrkan041006_C.pdf).

⁵ *Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan* (2006). Hämtad 2006-05-05 från: http://www.missionskyrkan.se/upload/8912/smk_svk06.pdf.

⁶ *Church and Justification: Understanding the Church in the Light of the Doctrine of Justification* (1994). Lutheran-Roman Catholic Joint Commission. Hämtad 2005-11-25 från: <http://www.prounione.urbe.it/dia-int/l-rc/doc/foreword>.

Kyrkan som sakrament: En rapport om kyrkosyn (1999). Stockholm: Svenska kyrkans centralstyrelse och Stockholms katolska stift.

Mission och kyrkosyn: Från samtalsgruppen mellan Stockholms katolska stift och Svenska Missionsförbundet (2001). Till skriftserien Samtal på väg... Stockholm: Stockholms katolska stift och Svenska Missionsförbundet.

⁷ *Dop nattvard ämbete: Baptism, Eucharist and Ministry: Den officiella texten från Faith and Order med kommissionens egna kommentarer* (1994). Översättning: Lars Thunberg. Nordisk ekumenisk skriftserie 22. Uppsala: Nordiska ekumeniska rådet.

⁸ Dulles, Avery (2002). *Models of the Church: Expanded edition*. New York: Doubleday.

2 Undersökning

Svenska Missionsförbundet bildades som en frukt av väckelsen 1878 och bytte namn till Svenska Missionskyrkan 2003 (härefter används namnet Svenska Missionskyrkan i denna uppsats).⁹ En del i bildandet grundade sig i polemik mot Svenska kyrkan och vissa bakomliggande orsaker tas upp i uppsatsen. Sedan 1964 har Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan fört ekumeniska samtal. Då samtalade man om kyrkounion men dessa samtal redovisades inte i någon rapport, vilket där- emot gjordes med frågor om tjänst, nattvardsgemenskap, ämbete och övrig praktisk samverkan. Samtalen återupptogs på 1970-talet då man behandlade kyrka-stat-frågan, kyrko- och försam- lingssyn och eventuell gemensam psalmbok. Samtalen fortsatte med ekumenik och evangelisa- tion. Ämbetet konstaterades vara i behov att utredas mer i övergången till 1980-talet.¹⁰ Det har skett stora förändringar under tiden. Svenska kyrkan har skilts från staten, båda kyrkorna har in- gått avtal med andra kyrkor, fått nya kyrkoordningar eller konstitutioner och båda blivit med- lemmer i Kyrkornas världsråd, Konferensen för europeiska kyrkor och Sveriges Kristna råd. År 2000 tillsattes ett samarbetsråd med uppgift att arbeta fram ett förslag om kyrkogemenskap. Ett första förslag kom 2004 som reviderades 2006.¹¹

2.1 Kyrkans olika nivåer

Ett sätt att definiera när kristen enhet existerar är då evangeliet rent och oförfalskat bärs fram, men en synligare enhet kan vara kyrkogemenskap där också strukturer och praxis omfattas. Det som hindrat denna synliga enhet mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan har varit och är kyrko- och församlingssyn, dopsyn och vägen in i kyrkan och ämbetssyn.¹²

Svenska Missionskyrkans syn

Svenska Missionskyrkan står i den kongregationalistiska traditionen, i reaktion mot statskyrkan. Ortskyrkans nivå har eget ansvar med demokratiska beslut i lydning mot evangeliet. Detta har resulterat i en spänning mellan församlingarnas självständighet och enhet. Kyrkokonferensen, med ombud från församlingarna och ett distrikts- och missionsföreståndarsystem finns för att hålla ihop församlingarna.¹³ Ordination och disciplinärenden sköts på nationell nivå i Svenska Missionskyrkan.¹⁴ Samfundets konstitution från 1964 anger att nådemedlen; ordet, dopet och nattvarden förvaltas av församlingen och att alla kristna på samma ort tillhör en förpliktigande

⁹ Bergsten, Torsten (2006). *Svenska Missionskyrkan*. Hämtad 2006-08-26 från:

http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=320458&i_word=svenska%20missionskyrkan.

¹⁰ Fagerberg, Holsten (1987). *Svenska kyrkan i ekumeniska samtal: Evangeliet som förenar*. Stockholm: Verbum. s. 172-174

¹¹ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 7

¹² *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 17-27

¹³ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 155

¹⁴ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 40

gemenskap.¹⁵ Församlingarna förutsätts dela den kyrko- och församlingssyn som den nya konstitutionen ger uttryck för. Trots att församlingarna är självstyrande är det kyrkokonferensen som fattar beslut om kyrkogemenskap.¹⁶ Svenska Missionskyrkan har fått folkkyrkliga drag. Församlingar är geografiskt bestämda och öppna vilket bland annat visar sig i att man räknar med både formella och ”betjänade” medlemmar.¹⁷

Svenska kyrkans syn

Svenska kyrkan är en episkopalt organiserad kyrka, med en biskop som företrädare och har tillsyn över varje geografiskt indelat stift. Disciplinärenden och vigningar ligger på denna nivå.¹⁸ Trots epitet episkopal är ändå den lokala församlingen den primära enheten vilka trots geografisk indelning främst betraktas som gemenskaper av människor. De döptas och troendes allmänna prästämöte har en stor plats vilket innebär att alla i församlingen har ansvar för att dess grundläggande uppgift bli utförd.¹⁹ Svenska kyrkan hävdar att en församling bara kan finnas i gemenskap med hela den världsvida kyrkan.²⁰ Församlingarna delar med självklarhet bekännelsedokumentet vilka får sin lokala tillämpning i församlingsinstruktionen i varje församling.²¹ Kyrkan har också en gemensam kyrkoordning för att bevara enheten. På nationell nivå ligger också ansvar för inomkyrklig normgivning, överprövning av beslut, gemensam information, utbildning, samråd, internationell diakoni och mission.²² Ansvaret för de förpliktigande ekumeniska relationer med andra kyrkor som kyrkan står i ligger också på nationell nivå.²³ När Svenska kyrkan ingår överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan med något annat samfund så är det kyrkomötet som tar det beslutet.²⁴ Svenska kyrkans tidigare internationella kopplingar bröts till stor del i och med reformationen men upptogs igen genom mission, alltså samtidigt som Svenska Missionskyrkan uppstod.²⁵

Gemensam syn

Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan ser sig som delar av Guds kyrka och uppfattar sig dela samma uppdrag att förmedla evangelium i Sverige och strävar mot synlig enhet lokalt, regionalt och universellt.²⁶ Båda kyrkorna känner igen att församlingen, lokalkyrkan och universalkyr-

¹⁵ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 12f

¹⁶ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 42f

¹⁷ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 168

¹⁸ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 40

¹⁹ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 63

²⁰ *På väg mot djupare enhet* (2001) s. 16

²¹ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 40f

²² *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 61-63

²³ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 14

²⁴ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 43

²⁵ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 160

²⁶ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 9-16

kan utgör autentiska förverkliganden av Kristi kyrka. Men de har olika förhållande mellan lokal-församling och kyrkosamfund, båda har problem med att relatera till kyrkans universella nivå.²⁷ Kyrkorna står i ekumeniska relationer och en överenskommelse dem emellan måste stå i samklang med andra överenskommelser.²⁸ För att inte låsas fast i beskrivningarna om episkopal och kongregationalistisk uppbyggnad jämförs istället samspelet nationellt och lokalt. Det som ligger på stiftsnivå i Svenska kyrkan ligger generellt på nationell nivå i Svenska Missionskyrkan. Kyrkorna har närmat sig varandra genom att de nationella organen har blivit viktigare i Svenska Missionskyrkan och i Svenska kyrkan har mer makt flyttats till den lokala nivån.²⁹ Kyrkornas internationella kontakter är svaga men har stärkts genom de ekumeniska organ som bildats under 1900-talet.³⁰

2.2 Dopet.

Dopet är både Guds gåva och vårt svar på denna gåva... Att tron är nödvändig för att motta den frälsning som innefattas och uttrycks i dopet, erkännes av alla kyrkor. Personlig överlåtelse är nödvändig för ansvarigt medlemskap i Kristi kyrka³¹

Dopet binder samman de flesta kyrkor, traditioner, och enskilda kristna. Den enskilde inlemmas i Kristus och kan tack vare dopet göra anspråk på att tillhöra den heliga allmänliga/katolska kyrkan. Dopet gäller individen men sker i församlingen och har tillsammans med nattvard en plats i utformandet av ecklesiologin.³²

Svenska Missionskyrkans syn

Svenska Missionskyrkan har alltid betonat att tro och dop hör samman, men dopet är inte ett absolut villkor för medlemskap. Det är istället ”på bekännelse” som man blir medlem i församlingen och ett välkomnande sker i församlingens gudstjänst. I Svenska Missionskyrkan praktiseras barndop och troendedop. Medlemskap för barn som döps har inte varit någon självklarhet då medveten tro och ansvarstagande i församlingen förknippats med detta. Om någon inte accepterat sitt barndop har den kunnat döpas på nytt.³³ Den nya konstitutionen medger inte omdop och gör det möjligt att ta emot barn som medlemmar i samband med dopet.³⁴ Men så sent som på 1990-talet var församlingarna delade till den dubbla doppraxisen.³⁵ De som hävdar troendedopet

²⁷ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 154

²⁸ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 40f

²⁹ *På väg mot djupare enbet* (2001) s. 12

³⁰ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 160

³¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 35, BEM, Dopet 8

³² *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 29-34

³³ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 49-57

³⁴ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 45

³⁵ *På väg mot djupare enbet* (2001) s. 6

räknar inte barndopet som ett dop och kallar alltså inte det nya dopet för omdop. Detta har särskilt gällt om det första dopet skett i en annan kyrka, men nytt dop har även skett när den enskilde varit barndöpt inom Svenska Missionskyrkan. Idag har den sakramentala synen på dopet stärkts och dopbekräftelser har förts fram som ett alternativ till nytt dop.³⁶ Dopet är idag tydligare en del av vägen in i kyrkan och hör samman med livslång växt i Kristus. Svenska Missionskyrkan vill söka en försonad mångfald i olika doptraditioner eftersom dopet förenar alla döpta med Kristus.³⁷ Konfirmationen har inte karaktären av dopbekräftelse och dop är inte krav för konfirmation. Istället betonas undervisningen, förbönen, bekräftelsen av tron, och epiklesen, många blir också formellt medlemmar i församlingen i och med konfirmationen.³⁸

Svenska kyrkans syn

De privatiserande tendenser som uppkom runt dopet under 1700-talet har förändrats till förmån för dopets inlemmande karaktär i kyrkan.³⁹ Men först 1996 blev dopet medlemsgrundande, tidigare blev man medlem om ena föräldern var medlem.⁴⁰ Det är dock möjligt att vara medlem i Svenska kyrkan i väntan på dop. Doppastoraler har formulerats på senare tid där dopet tydligare ses som en del i församlingens och den enskildes liv.⁴¹ Dessa har tillkommit på grund av den kritik om urskillningslösa dop som riktats mot Svenska kyrkan.⁴² Dopet i Svenska kyrkan är en engångshandling vid vilken Gud tar upp människan i sin gemenskap och för henne in i sin kyrka. Dopet är den grundläggande vigningen till det allmänna prästadömet i evangeliets tjänst. Den som är döpt i någon annan kyrka kan bli medlem i Svenska kyrkan genom att anmäla sig.⁴³ Krav på bekännelse eller mottagning i gudstjänst finns inte.⁴⁴ Dopet är kyrkans handling, och inte individens. Omdop ses som ett förnekande av dopets giltighet som bryter mot Kristi instiftelse och ett förnekande av själva grunden för kyrkan som kyrka. Konfirmationen har alltid relaterats till dopet, tidigare har den inneburit nattvardstillträde och kunskapskontroll, men har övergått till epikles och att kyrkan bekräftar dopet.⁴⁵

Gemensam syn

Båda kyrkorna konstaterar att dopet befriar från det ondas makt och inlemmar i Kristus och hans församling, de heligas samfund. I församlingen hämtar de döpta den kraft de behöver för att kun-

³⁶ Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap (2004) s. 14-21

³⁷ Ekumenisk överenskommelse (2006) s. 70

³⁸ Guds kyrka och en levande församling (1995) s. 58-60 och På väg mot djupare enbet (2001) s. 30

³⁹ Guds kyrka och en levande församling (1995) s. 46

⁴⁰ Ekumenisk överenskommelse (2006) s. 45

⁴¹ Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap (2004) s. 14-21

⁴² Guds kyrka och en levande församling (1995) s. 51-59

⁴³ Ekumenisk överenskommelse (2006) s. 64f

⁴⁴ Guds kyrka och en levande församling (1995) s. 48

⁴⁵ Guds kyrka och en levande församling (1995) s. 53-59

na leva ett helgat liv i världen.⁴⁶ Tro, dop och medlemskap har varit en knäckfråga men tillsammans kommer man nu fram till att båda kyrkorna har en sakramental syn på dopet och att dopet inlemmas i kyrkans tro. Ett tecken på detta är att dopen i allt större utsträckning sker i församlingarnas huvudgudstjänst. Den enskildes svar genom en personlig tro betonas också. Kyrkorna tillämpar både barndop och dop vid medveten ålder.⁴⁷ Svenska Missionskyrkan har förringat dop och hävdats tron. Svenska kyrkan har försummat sambandet mellan personlig tro och dop och den enskildes relation till kyrkan. Båda sätten fördunklar den ecklesiologiska betydelsen dopet har i allmänkyrklig tradition.⁴⁸ Båda samfundet vill idag medvetandegöra människor om den kristna tron, det kristna livet och kyrkans gemenskap.⁴⁹

2.3 Nattvarden

Paulus undervisning om nattvarden för församlingen i Korint rymmer också kristologi och soteriologi. Den är åminnelse, mysterium, Kristi offer på korset för världens skull och föregriper den himmelska måltiden. Nattvarden är enhetens heliga handling, i vilken kyrkan framträder som Kristi kropp. Nattvardsgemenskap som ett tecken på enhet blev aktuellt i Sverige under 1920-talet i och med Svenska kyrkans relation med Church of England. Hemmækumeniken kom igång i och med Kyrkornas världsråds generalförsamling i Uppsala 1968 då gemensam nattvard firades med Svenska Missionskyrkan och Svenska kyrkan. I Örebro 1969 uppmanades också till interkommunion och intercelebration mellan frikyrkorna. New Delhi-visionen från 1961 har varit en ledstjärna det ekumeniska arbetet.⁵⁰

...alla på samma ort...bryter samma bröd...⁵¹

Svenska Missionskyrkans syn

I Sverige var nattvarden en lagstadgad plikt för många medborgare under 1800-talet. Väckelsen vände sig mot detta och betonade gemenskap, lovsång och andlig näring. Skillnad bidrog till att missionsföreningarna började fira nattvard som lekmanpredikanterna ledde. Waldenström påpekade:

att separera ifrån ett inom kyrkan förekommande ont är icke att separera från kyrkan⁵²

⁴⁶ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 41-44

⁴⁷ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 14-21

⁴⁸ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 33

⁴⁹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 61

⁵⁰ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 66-76

⁵¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 69

⁵² *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 63-65

Från att ha praktiserat ett ”slutet” nattvardsbord dit bara de troende har tillträde har nu Svenska Missionskyrkan ett öppet nattvardsbord utan tillhörighets- eller bekännelsekrav.⁵³ Samfundet hävdar att den personliga tron är konstitutiv för samhörigheten med Kristus och därmed även troende odöptas rätt att gå till kommunion.⁵⁴ Pastorn leder normalt nattvardsfirandet i Svenska Missionskyrkan, men vid särskilda tillfällen kan församlingen utse en lekman genom val och bön med handpåläggning.⁵⁵ Svenska Missionskyrkan framhåller att Kristus är närvarande i bröd och vin i nattvarden. Samfundet företräder alltså inte en symbolisk nattvardsuppfattning, vilket felaktigt hävdats. Mysteriet där bröd och vin blir kropp och blod knyts inte till ett särskilt ögonblick, det är ett skeende som är den helige Andes verk. Svenska Missionskyrkan menar i sitt svar på BEM att det är instiftelseorden, den eukaristiska bönen och församlingens deltagande som konstituerar nattvarden.⁵⁶

Svenska kyrkans syn

Nattvarden är enligt Svenska kyrkans syn ett sakrament instiftat av Jesus Kristus vid vilken kyrkan och den enskilde förenas med honom och de troende i alla tider. Enheten i måltiden är ett tecken på synlig enhet. Svenska kyrkan har ett öppet nattvardsbord dit alla döpta är välkomna. Firandet bör få konsekvenser för hur brödet delas i världen.⁵⁷ 1975 förslög en kommitté, i rapporten *Gemensamt nattvardsfirande*⁵⁸, att gemensam nattvard mellan Svenska kyrkan och frikyrkorna i Sverige kunde firas vid särskilda tillfällen vilket var möjligt eftersom inte längre är en lagstadgad plikt utan en bekännelsehandling. Svenska kyrkan hävdar Guds objektiva handlande i dopet tillsammans med tro som vägen till nattvard. Konfirmationen berättigade tidigare till nattvarden men under 1980-t blev det åter dopet.⁵⁹ Svenska kyrkan understryker i sitt svar på BEM att det blir nattvard genom Kristi löfte.⁶⁰ Det är endast präst som kan leda nattvardsfirandet i Svenska kyrkan.⁶¹

Gemensam syn

Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan firar nattvard med andra kyrkor på väg mot djupare gemenskap, det som ekumeniskt kallas att bruka nattvarden som medel.⁶² De praktiserar också

⁵³ *På väg mot djupare enhet*. (2001) s. 15

⁵⁴ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 45

⁵⁵ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 21-28

⁵⁶ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 70, 33f

⁵⁷ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 64f

⁵⁸ *Gemensamt nattvardsfirande: betänkande av kommittén för utredning om viss gudstjänstgemenskap mellan Svenska kyrkan och andra inom riket verksamma kristna samfund* (1975). Uppsala: Årkebiskopen.

⁵⁹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 41-45, 67-72

⁶⁰ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 33f

⁶¹ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 21-28

⁶² *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 38f

båda allmänt tillträde eller öppet nattvardsbord.⁶³ Svenska kyrkan betonar dock dopets nödvändighet för deltagande i nattvarden i högre grad än Svenska Missionskyrkan där tron är det viktigaste. I praxis efterfrågar inte någon av dem dop för deltagande, erfarenheten delas att odöpta kan finna en väg in i tron genom nattvarden.⁶⁴ Svårigheter kan ändå uppstå i samarbetsförsamlingar för odöpta medlemmar i Svenska Missionskyrkan. Dem emellan konstateras ändå att Svenska kyrkan bör vara tydlig med trons nödvändighet och Svenska Missionskyrkan med dopets som tillsammans är vägen in i kyrka och nattvard. Nattvarden är en gåva från Herren och kyrkan äger den inte, den ska firas för världens skull med konsekvens i liturgin efter liturgin.⁶⁵ Båda kyrkorna hävdar realpresensen, Kristi verkliga närvaro i bröd och vin.⁶⁶ I Svenska Missionskyrkan kan lekman leda nattvard, detta är inte hinder för kyrkogemenskap då Svenska kyrkan redan har det med till exempel Norska kyrkan där detta är möjligt. Svenska kyrkan har egentligen inte tagit teologisk ställning till detta bruk. I båda kyrkorna understryks att det är präst eller pastor som förvaltar sakramenten.⁶⁷ Vid gemensam nattvard förutsätts att pastor eller präst leder firandet.⁶⁸

2.4 Ämbetet

Evangeliet räcks alltid av någon annan och ytterst av Kristus själv. Den enskilde kan inte döpa sig själv, inte fira nattvard för sig själv eller ge sig själv syndernas förlåtelse.⁶⁹ Olika beteckningar som särskild tjänst, ämbete, vigningstjänst, präst och pastor har använts för samma sak men ordvalen anses vara kulturellt och historiskt betingade.⁷⁰

Svenska Missionskyrkans syn

När Svenska Missionskyrkan grundades fick församlingen ansvaret att avskilja ledare med förebild i nya testamentet i polemik mot att religiöst och statligt ledarskap sammanblandades i statskyrkan. Troendeförsamlingarna riktade också kritik mot prästerskapets fromhet och rätta kallelse.⁷¹ Varje kristen har tillträde till Gud, därför delar församlingen ansvar och tjänst. Men Gud kallar ändå män och kvinnor till särskilda tjänster.⁷² Någon tydlig uppgiftsfördelning hittar man inte i NT så lekmän både predikar och leder nattvardsfirandet. Ämbetet kan bara sägas vara nödvändigt då den är en tjänst åt ordet och sakramenten. Missions- och distriktsföreståndare tillkom

⁶³ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 70f

⁶⁴ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 21-28

⁶⁵ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 45, 73

⁶⁶ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 31-34

⁶⁷ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 21-28

⁶⁸ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 50

⁶⁹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 100-102

⁷⁰ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 28

⁷¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 84, 95, 174f

⁷² *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 71

som praktiska lösningar och motiverades inte teologiskt.⁷³ Föreståndartjänsten är en del av pastorstjänsten som ska utöva tillsyn, svara för enhet, och företräda samfundet. Pastorn ordinerar till att bygga upp och leda församlingen, förkunna och förvalta sakramenten. Diakonen ordinerar till att förmedla Guds ord och ge gemenskap och omsorg.⁷⁴ Biskoplig succession ses inte som nödvändig men det finns en öppenhet att ta del av den för enhetens skull.⁷⁵ Församlingen är tecknet på apostolicitet, men man hävdar manuell succession då de första pastorerna avskiljdes av präster i Svenska kyrkan.⁷⁶

Svenska kyrkans syn

Ämbetet är nödvändigt för kyrkan därför att Ordets förkunnelse och sakramentsförvaltningen kräver det.⁷⁷ Dopet är den grundläggande vigningen till denna tjänst.⁷⁸ Ämbetet är ett tecken på kyrkans uppdrag och varje döpts ansvar. Vigning med bön och handpåläggning bekräftar att Gud och kyrkan kallar människor till livslång tjänst. Till vigningen hör också löften om att stå fast i kyrkans tro, följa kyrkans ordning samt i sitt liv vittna om Gud.⁷⁹ Vigningstjänsten anses vara instiftad av Kristus och är treledad. Diakonens uppdrag är att vara ett barmhärtighetens tecken i församling och samhälle. Prästens uppdrag är ett tecken på att församlingen får sin näring av ordet och sakramenten. Biskopens uppdrag är ett tecken på kyrkans kontinuitet, kyrkans enhet och universella gemenskap och biskopen har tillsyn över församlingarna och de vigda.⁸⁰ Efter reformationen blev biskopsämbetet tecknet på kontinuiteten bakåt men från att ha varit en utpräglad stifts kyrka höll det på att avvecklas under 1800-talet.⁸¹ Idag präglar biskopsämbetet hela kyrkans karaktär och är ett tecken på kontinuiteten med den apostoliska tron och den universella kyrkan, och successionen är knuten till kyrkan.⁸² Den obrutna kedjan av vigningar ses inte som nödvändig men värdefull ur ekumenisk och traditionssynpunkt.⁸³ Någon enskild person eller församling förfogar inte över nattvarden som endast kan förvaltas av prästvigd eftersom den är tydligt kopplad till kyrkan som Kristi kropp. Kristus och kyrkan leder firandet och konsekreerar nattvardselementen. Prästen representerar båda och ska ge ansikte åt båda samtidigt.⁸⁴

⁷³ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 89-101

⁷⁴ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 30f

⁷⁵ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 35-39

⁷⁶ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 111

⁷⁷ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 98

⁷⁸ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 29f

⁷⁹ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 65f

⁸⁰ *Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap* (2004) s. 29f

⁸¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 155

⁸² *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 107-110

⁸³ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 35-39

⁸⁴ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 101

Gemensam syn

Ämbetets är nödvändigt för att ordet ska förkunnas och sakramenten förvaltas, det står under evangeliet och utövas i gemenskapen av alla troende. Alla kristna är kallade till mission och tjänst i och med dopet. Kyrkorna är demokratiskt uppbyggda men i Kristi och apostlarnas efterföljd måste det finnas människor som utöver denna auktoritet. Uppdraget är en gåva från Gud till församling och kyrka och kan bara utövas där. Hela kyrkan ordinerar, uppdraget lämnas inte från en person till en annan. Ämbetets olika funktioner finns i båda kyrkorna och ingen av dem kräver total likhet i ämbetet för kyrkogemenskap.⁸⁵ Båda kyrkorna ifrågasätter BEM:s krav på en tredade tjänst och markerar att både män och kvinnor kan inneha tjänst.⁸⁶ Apostoliciteten bejakas i båda kyrkorna men med lite olika fokus. Svenska kyrkan undrar om inte lekman som leder nattvarden i Svenska Missionskyrkan är ordinerad i någon mening då församlingen avskiljer denne med bön och handpåläggning.⁸⁷ Kyrkogemenskap skulle föra in Svenska Missionskyrkan i en vidare gemenskap av episkopala kyrkor och reordination av pastorer skulle upphöra.⁸⁸ Idag är man överens om att prästens eller pastorns fromhet inte påverkar giltigheten i dess handlingar.⁸⁹

2.5 Gudstjänstgemenskapen

En av drivkrafterna och orsakerna till det ökade ekumeniska samarbetet och närmandena är nedgången i gudstjänstfirare. Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan delar båda denna erfarenhet och en gränsöverskridande gudstjänstgemenskap skulle kunna bära nytt liv.⁹⁰ I det ekumeniska arbetet konstateras att folkkyrkans territorialförsamling med dess speciella form av personligt ställningstagande är en svårighet för det lokala ekumeniska samarbetet, trots att mycket har förändrats i Svenska kyrkan.⁹¹

Samtidigt förutsätts i ekumeniska sammanhang, att det är den gudstjänstfirande församlingen i två församlingar som möts till samtal och bön, gemensam gudstjänst samt sänds med evangelium i omvärlden.⁹²

Svenska Missionskyrkans syn

I kritiken mot den formaliserade statskyrkan blev mötet mellan individen och Gud viktigare än dop, nattvard och bikt. Församlingen och gemenskapen i den blev det viktigaste och skulle kunna

⁸⁵ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 86-105

⁸⁶ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 35-39

⁸⁷ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 103

⁸⁸ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 47f

⁸⁹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 174f

⁹⁰ *På väg mot djupare enhet* (2001) s. 10

⁹¹ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 30

⁹² *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 30

sågas utgöra det grundläggande sakramentet.⁹³ Enligt Svenska Missionskyrkans konstitution är gudstjänsten församlingens centrum varifrån Anden sänder ut kyrkan i världen. När Guds folk ärar och lovsjunger Gud tar kyrkan del i den himmelska församlingens lovsång i en gränslös gemenskap. Gudstjänsten beskrivs som ett möte mellan människor som samlas kring Jesus Kristus, de delar Guds ord, tar emot dop, nattvard och syndernas förlåtelse, vilket gör att mycket under rubrikerna dop, nattvard och ämbete också gäller gudstjänsten. Den gemensamma bönen och lovprisningen ger också inspiration för den enskilda andakten.⁹⁴

Svenska kyrkans syn

Gudstjänsten i Svenska kyrkans kyrkoordning är kyrkolivets centrum. Det är varje kristens och hela församlingens uppgift och gåva, alla är kallade att delta. I gudstjänsten får tron näring genom förkunnelsen av evangeliet, firandet av nattvarden och gemenskapen i bön och lovsång. De som firar gudstjänst sänds ut i vardagen att vittna om evangelium och att göra kärlekens gärningar i mission och diakoni.⁹⁵ Svenska kyrkan har under 1900-talet påverkats av ekumeniska och internationella kontakter i det liturgiska utformandet. Ett tydligt drag är att de sakramentala och mystiska delarna får större utrymme. Den utpräglade standardiseringen i statskyrkosystemet har demonterats och gudstjänsten kan idag präglas mer av de personligheter som gestaltar den.⁹⁶

Gemensam syn

Den första frukt som önskas om ett närmande mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan kommer till stånd är att möjligheterna till ett regelbundet ekumeniskt gudstjänstliv och att lokal ekumenisk samverkan skulle kunna bli mycket större.⁹⁷ Den liturgiska och ekumeniska utvecklingen har fördjupat samsynen mellan samfunden. Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan kan tillsammans konstatera att Herrens nattvard jämte det predikade ordet är gudstjänstens centrum. Eftersom båda kyrkorna klart deklarerar att gudstjänsten är centrum i kyrkans liv menar de också att gemensam pastoralteologisk reflexion med fördel tar sin utgångspunkt i gudstjänsten.⁹⁸ Båda kyrkorna har odöpta medlemmar men hävdar deras del i gemenskapen utifrån kyrkohistorien där katekumenerna, troende odöpta, inte uppfattades stå utanför kyrkan. Barn och and-

⁹³ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 137

⁹⁴ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 69

⁹⁵ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 64 utdrag ur 17:e kapitlet i *Kyrkoordning för Svenska kyrkan* (2006). Hämtad 2006-09-23 från: <http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/kyrkoordningen/file/KO-06-hela.pdf>.

⁹⁶ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 137

⁹⁷ *På väg mot djupare enbet* (2001) s. 3

⁹⁸ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 75-81

ra odöpta räknades till församlingen, men blev nattvardsberättigade först sedan de döpts. Nattvarden är det nya förbundsfolkets måltid och detta bör vara vägledande också i vår tid.⁹⁹

2.6 Bekännelsen

När de första kristna försökte urskilja en rätt lära tillkom nya testamentets kanon, ämbetsreglering, liturgier för sakrament och ordination och trosbekännelse. Den helige Andes inspiration i detta sågs som självklar, men det har bevarats och utvecklats olika i olika kyrkor.¹⁰⁰

Svenska Missionskyrkans syn

När Svenska Missionskyrkan grundades låg idealet i det bibliska vittnesbördet om hur församling och kyrka skulle formas. Historiens gång sågs främst som ett uttryck för förfall, men traditionens roll har återupptäckts, inte minst på grund av påverkan från Kyrkornas världsråd. Uppbrottet från Svenska kyrkan gällde inte främst lärofrågor utan spiritualiteten. Andra auktoriteter än bibeln avfärdades och Svenska Missionskyrkan vill vara öppen för medlemmarnas teologiska tolkningsfrihet. Bekännelsen, om än ”bara” till Kristus, har ändå ecklesiologisk betydelse för Svenska Missionskyrkan då det är ”på bekännelse” man intas i församlingen. För Svenska Missionskyrkan är det otänkbart att politiker utan kristen förankring har förtroendeuppdrag i den kristna församlingen.¹⁰¹ Svenska Missionskyrkan pekar hellre mot centrum än att ange gränserna.¹⁰² *Trons grund och innehåll*¹⁰³ beskriver Svenska Missionskyrkan gemensamma tro och är i någon mån ett bekännelsesdokument.¹⁰⁴ Samfundet har inte antagit någon specifik trosbekännelse men Apostolicum och NC används i gudstjänst.¹⁰⁵ Relationen till trosbekännelserna formuleras så här:

De gammalkyrkliga bekännelserna, Nicenska och Apostoliska trosbekännelserna, är sammanfattningar som vittnar om den kristna tron, sådan den framställs i den heliga Skrift. Utifrån dem vill Svenska Missionskyrkan som gemenskap - bekänna sin tro i gudstjänst, - betyga sin samhörighet med hela Guds kyrka och - undervisa om den kristna trons huvudstycken.¹⁰⁶

Svenska kyrkans syn

Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och delar den kristna bekännelsen och lovsången till en treenig Gud. ... Tron har ett från det apostoliska arvet överlämnat innehåll som kyrkan för vidare och som blir till en personlig erfarenhet i människornas liv. ... De tre äldsta trosbekännelserna

⁹⁹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 37

¹⁰⁰ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 148f

¹⁰¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 130-136

¹⁰² *På väg mot djupare enhet* (2001) s. 19

¹⁰³ *Trons grund och innehåll* (2000). Hämtad 2006-04-10 från:

<http://www.skutan.smf.se/kyrktorget/Sv.%20Missionskyrkan/0000D56B-80000004/00011CDD-80000004/00015C7A-80000004/00015C7B-80000004/00967F86-70E903AC?WasRead=1>.

¹⁰⁴ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 40f

¹⁰⁵ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 148f

¹⁰⁶ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 69

har en särställning som allmänkyrkliga uttryck för trons och kyrkans kontinuitet ... Varken trosbekännelserna eller läran är föremål för tro.¹⁰⁷

Svenska kyrkan är ett trossamfund som leder sin historia tillbaka till de äldsta kristna församlingarna och deras bekännelse till Kristus, den apostoliska tron.¹⁰⁸ Svenska kyrkan anser sig vara samma kyrka som inplanterades av S:t Ansgar och som renades vid reformationen. Liturgin visar tydliga tecken på kyrkans kontinuitet med medeltiden och fornkyrkan. Traditionen är förpliktigande men ska samsas med bibeln mot vilken den också ställs. Som folkkyrka präglas Svenska kyrkan av öppenhet och mångfald och krav på personlig bekännelse ställs inte för tillhörighet. Den döpte relateras i första hand till en sakramental gemenskap och inte till en församlingsgemenskap. Den personliga omvändelsen ställs i relation till det dagliga återvändandet till dopet.¹⁰⁹ I Svenska kyrkan döps människor till den tro som uttrycks i Apostolicum.¹¹⁰

Gemensam syn

Båda kyrkorna bekänner att kyrkan är en enda, helig, katolsk och apostolisk. Enheten kristna emellan ges i dopet och mottas i tro och går tillbaka till Treenigheten.¹¹¹ Kyrkans enhet är given i Kristus genom den helige Ande och kan beskrivas som en gemensam förståelse av evangelium. Enhet behöver inte vara gemensam bekännelseskraft enligt Svenska kyrkan det räcker att ”evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas”.¹¹² I katolicitetsbegreppet ligger det som igenkänns av alla troende.¹¹³ Skillnader i kultur och spiritualitet gör att detta uttrycks olika. Det ekumeniska arbetet har visat detta och samtalen förs numera på ett mer personligt plan och är inte främst inriktade på formella dogmatiska analyser vilket öppnat upp för bredare perspektiv.¹¹⁴ Kulturen runt medlemskapet i Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan liknar varandra. Traditionen från föräldrarna har mycket större betydelse än det egna medvetna valet för en särskild bekännelse eller kyrkostruktur.¹¹⁵ Läromässig pluralism är stor inom Svenska kyrkan trots en tradition av förpliktigande dokument och beslut på olika nivåer i kyrkan. Svenska Missionskyrkan frågar då om dessa verkligen omfattas av medlemmarna i Svenska kyrkan. I Svenska Missionskyrkan betonas individens och den enskilda församlingens frihet. Svenska kyrkan frågar om detta sker till bekostnad av solidaritet och kyrkans enhet och om man kan lita på att en överenskom-

¹⁰⁷ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 62

¹⁰⁸ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 61

¹⁰⁹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 129-133

¹¹⁰ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 148f

¹¹¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 148f

¹¹² Augsburgska bekännelsen (1944). Översättning av Sigfrid von Engeström, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskrifter*, s. 51-90. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag. Artikel VII

¹¹³ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 124

¹¹⁴ *På väg mot djupare enhet* (2001) s. 29

¹¹⁵ *På väg mot djupare enhet* (2001) s. 15

melse med Svenska Missionskyrkan gäller hela samfundet. I praktiken liknar alltså de båda kyrkorna varandra, men utgångspunkterna är vitt skilda.¹¹⁶

2.7 Vad gör kyrkan till kyrka?

Den (kyrkan) är den hemlighet, det mysterium ur vars djup människan ständigt ska dricka Livets Vatten, därför att hemligheten med kyrkan är Kristus själv.¹¹⁷

Nya testamentet saknar en mer exakt definition av kyrkan men talar om den som Guds folk, Guds hjord, de heliga, konungar och präster, ett konungligt prästerskap, Kristi brud och Kristi kropp. Sambandet mellan Kristus och kyrkan finns men normer för kyrkan kan inte hämtas direkt från enskilda bibelställen eller mönster i den tidiga kyrkans liv.¹¹⁸

Svenska Missionskyrkans syn

Jesus Kristus har sänts i världen av Fadern genom Anden. Kristus sänder i alla tider sina lärjungar med evangelium om Guds rike. Genom denna sändning, mission, skapas kyrkan och förnyas som Kristi kropp i världen.¹¹⁹

Denna definition av kyrkan utvecklar Svenska Missionskyrkans utifrån ett ekumeniskt och historiskt perspektiv med hjälp av orden från NC att kyrkan är en, helig, universell och apostolisk.¹²⁰ Man hävdar tydligare i praxis att kyrkan blir synlig genom de människor som bekänner sig till kristen tro. Tidigare sågs församlingstunkten vara ett kriterium för en kristen församling utifrån idealet troendeförsamling.¹²¹ Guds församling har framträtt på olika sätt i olika tider men den firar gudstjänst, förkunnar Guds ord, döper och firar nattvard. Den universella kyrkan uppträder som en församling lokalt.¹²² Både Svenska Missionskyrkan och de lokala församlingarna är provisorier i väntan på Kristi kyrkas synliga enhet. Församlingen är en gemenskap av människor som hålls samman av sitt centrum Jesus Kristus, inte av sina gränser. Till kyrkans väsen hör att leva i mission att ära Gud och föra evangeliet om Guds rike vidare genom förkunnelse och vittnesbörd samt tjänst bland människor.¹²³

Svenska kyrkans syn

De yttre formerna började ringaktas i Svenska kyrkan i och med nyprotestantismen från 1700-t och man började skilja mellan den synliga och organiserade kyrkan och den sanna osynliga. När

¹¹⁶ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 125-128

¹¹⁷ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 141

¹¹⁸ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 140-147

¹¹⁹ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 67, *Trons grund och innehåll* (2000).

¹²⁰ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 42, *Trons grund och innehåll* (2000).

¹²¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 145-147

¹²² *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 29f

¹²³ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 67-72

1800-talsväckelsen tog över detta började Svenska kyrkan än mer betona Ordets, sakramentens och ämbetets betydelse för kyrkans synlighet.¹²⁴ Svenska kyrkan säger att församlingens syfte är att människor skall komma till tro på Kristus. Hur detta sker kan i en evangelisk-luthersk kyrka utformas efter behov.¹²⁵ Samtidigt gör Svenska kyrkan anspråk på att i alla sina ordningar och former förverkliga Kristi kyrka i Sverige, men inte på ett exklusivt sätt gentemot andra kyrkor. Inom Svenska kyrkan har folkkyrkobegreppet och dess betoning av Guds förekommande nåd varit viktig som ecklesiologisk princip¹²⁶

Gemensam syn

Med apostolisk kyrka menas, att den är byggd på Kristus i enlighet med apostlarnas vittnesbörd och sänd i världen. Båda kyrkorna står alltså med den heliga Skrift som grund i en kontinuitet från urkyrkan. Samtidigt betygar de sin samhörighet med den universella kyrkan.¹²⁷

Båda kyrkorna bejakar apostoliciteten. Kyrkan är präglad av inkarnationen, det gudomliga och det mänskliga, det andliga och det jordiska hålls samman i kyrkans väsen. Genom Anden är jordiska ting och människor instrument och redskap för Guds nåd.¹²⁸ Som alla sakrament förmedlar kyrkan något den själv är. Kyrkan är ett sakrament för världen. Kyrkan är till för världens skull, för att tjäna världen. Kristus är ursakramentet och kyrkan och församlingen är grundsakramentet. Inom Svenska Missionskyrkan talar man inte så här, men församlingen har setts som ett tecken på Guds rike som förmedlar nåd till människor. I en sakramental kyrkosyn kan ordets förkunnelse, sakramentsförvaltningen och församlingen av troende inte skiljas åt och här kan alltså de båda kyrkorna mötas i sina olika fokus.¹²⁹ Gud vill alla människors frälsning och hela skapelsens återställelse och sände därför Jesus Kristus. Den kristna församlingen är kallad att leva för sina medmänniskor så som Jesus gjorde.¹³⁰ New Dehli-deklarationen menar att lokalförsamlingen är en representation av kyrkans sakramental fullhet. Församlingarna kan inte vara isolerade från varandra, de måste underordna sig gemensamma beslut under evangelium. Denna enhet måste vara synlig och konkret.¹³¹

¹²⁴ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 145-147

¹²⁵ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 29f

¹²⁶ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 163-167

¹²⁷ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 29

¹²⁸ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 140-147

¹²⁹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 177f

¹³⁰ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 85

¹³¹ *Guds kyrka och en levande församling* (1995) s. 159

3 Analys och diskussion

Analysen av materialet sker genom att materialet ställs mot andra ekumeniska dokument, dokument av bekännelsekaraktär och enskilda författares artiklar. Avery Dulles bok *Models of the Church* och de uppdelningar i fem olika grundmodeller att se på kyrkan som finns i den är en viktig del. I modellen ”kyrkan som institution” har organisationen en så stark ställning att den nästan kan sägas vara till för sin egen skull, ämbetshierarkin har en tydlig auktoritet och makt. Kyrkans framgångar kan i denna modell presenteras i ekonomiska och statistiska termer. I modellen ”kyrkan som mystisk gemenskap” är den osynliga gemenskapen mellan människorna och Gud viktigare än det organisatoriska. Gemenskapen kommer från Gud och kan inte riktigt definieras av människor. I modellen ”kyrkan som sakrament” är det viktigt att kyrkan i alla dess former förmedlar kyrkans innersta – nåden. Detta är bara möjligt i den mån kyrkan finns i världen och är synlig för världen. Kopplingen mellan kyrkan och Kristus betonas. I modellen ”kyrkan som förkunnare” är det viktigt att Ordet sprids över världen, enheten ligger i delandet av tron och inte i en organisatorisk struktur. I modellen ”kyrkan som tjänare” ligger det att allt mellanmänniskt tjänande kommer från Gud och i detta skapas kyrkan och Gud förmedlas.¹³²

3.1 Kyrkans olika nivåer

Svenska Missionskyrkans och Svenska kyrkans olika sätt att vara uppbyggda sägs inte vara kyrkoskiljande men ändå tas strukturella frågor upp gång på gång. Detta tror jag kan förklaras med Tjørhoms ord om att människan inte blir rättfärdiggjord i ett vakuum utan genom Ordet och sakramenten i kyrkan.¹³³ Kyrkan och dess strukturer är som Brodd beskriver verktyg och instrument för frälsningen genom vad den är och vad den gör.¹³⁴ Eller som Svenska Missionskyrkan uttrycker det i mötet med Stockholms katolska stift; Kristi nåd tar gestalt i enskilda personer och institutioner.¹³⁵ I mötet med katolska kyrkan konstaterar lutheraner att kyrkorätt inte är nödvändig för frälsning, men dess uppgift är ändå frälsning för den enskilde och evangeliet är kriterium för enskilda kyrkoordningar.¹³⁶ I boken *Vad står Svenska kyrkan för* tas tre särdrag upp för den svenska reformationen, ett av dem är att en gemensam kyrkoordning ansågs vara nödvändig för friden och den andliga enheten.¹³⁷ Men denna nationella reglering har ändå gett församlingarna

¹³² Dulles (2002) s. 26-94

¹³³ Tjørhom, Ola (1999). *Kirken - troens mor : et økumenisk bidrag til en luthersk ekklesiologi*. Oslo: Verbum. s. 71

¹³⁴ Brodd, Sven-Erik (2005). "Church, Organisation, and Church Organisation: Some Reflections on an Ecclesiological Dilemma", *Svensk Missionstidskrift*, 93 (2), 245-263. s. 254-257

¹³⁵ *Mission and kyrkosyn* (2001) s. 3

¹³⁶ *Church and Justification* (1994) §225-241

¹³⁷ Eckerdal, Lars (1989). *Vad står svenska kyrkan för?* Lars Eckerdal, Birger Gerhardsson och Per Erik Persson ur Skriftserie från Kyrkomötets bekännelsekommitté. Stockholm: Verbum. s. 107-109

inflytande genom ombud och remisser.¹³⁸ Svenska kyrkan och katolska kyrkan konstaterar gemensamt att kyrkorna i Europa efter reformationen blev tydligt konfessionella, starkt exklusivistiska, hierarkiska och med institutionell kyrkosyn.¹³⁹ Kanske är ändå tankarna från 1500-talet ett frö till den demokratiskt uppbyggda öppna folkkyrka som senare blev idealet. När Hallonsten kommenterar rapporten *Guds kyrka och en levande församling* tar han upp att tidigare skillnader är överspelade och att kyrkorna tagit intryck av samma internationella strömningar. Han tar också upp att Svenska Missionskyrkan har utvecklats i folkkyrklig riktning.¹⁴⁰ Det folkkyrkliga draget återfinns jag i Lindbergs reflektion över begreppet katolsk där han bland annat poängterar öppenhet och att församlingen inte bör dra gränser mellan olika grupper.¹⁴¹ Stockholms katolska stift konstaterar att Svenska kyrkan, på ett alltför ensidigt sätt, betonar lekmäns beslutanderätt på bekostnad av ämbetsbärarnas.¹⁴² Det som gjort det lättare i mötet med Svenska Missionskyrkan har alltså gjort det svårare på annat håll. Enheten i Kristus i NT är enligt Lindberg både lokal, regional och universell där den lokala församlingen är det primära uttrycket.¹⁴³ Den nationella nivån som vi sett har en avgörande roll i mötet med Svenska kyrkan finns inte med alls. Lutheraner framhåller att den lokala församlingen är kyrkan i sin fulla gestalt i mötet med katoliker mot den katolska tanken att det är den lokala kyrkan ledd av sin biskop.¹⁴⁴ Trots detta är Svenska kyrkan enig med Stockholms katolska stift om att det som sammanlänkar Kristi kyrka på jorden är biskoparnas kollegialitet, en kollegialitet som Svenska kyrkan saknar fasta världsvida former för.¹⁴⁵ Man är också överens att ämbetets struktur på ett särskilt sätt ger uttryck för hela kyrkans struktur.¹⁴⁶ Min analys i anslutning till detta är att ämbetsstrukturerna påverkar de olika nivåerna. Svenska kyrkan har en ämbetsstruktur lokalt, regionalt och nationellt, men saknar det globalt. Svenska Missionskyrkan har en ämbetsstruktur lokalt, men regionalt och nationellt ser man mer till behovet. Dessa nivåer har utvecklats åt att likna Svenska kyrkan, därför kan man nu mötas. Hansson tar upp att fortsatta samråd måste ske mellan kyrkorna på alla nivåer.¹⁴⁷ Jag kan se två scenarier framför mig, det ena liknar Borgågemenskapen. Där fanns en vilja att skapa samrådsmöjligheter, men det har inte blivit så mycket av det. Eller skapas samrådsmöjligheter, inte minst eftersom de båda kyrkorna befinner sig i samma land, med samma språk, detta underlättar ju en

¹³⁸ Eckerdal (1989) s. 117f

¹³⁹ *Kyrkan som sakrament* (1999) s. 39-43

¹⁴⁰ Hallonsten, Gösta (1996). ”Hårda och mjuka frågor i svensk ekumenik”. *Signum* (9), s. 283-286. s. 284

¹⁴¹ Lindberg, Lars (1986). *Ny skapelse*. Älvsjö: Verbum. s. 280-282

¹⁴² *Biskopsämbetet: rapport från Den officiella samtalsgruppen mellan Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift* (1988). Stockholm: Verbum. s. 101

¹⁴³ Lindberg (1986) s. 279f

¹⁴⁴ *Church and Justification* (1994). §84

¹⁴⁵ *Biskopsämbetet* (1988) s. 100

¹⁴⁶ *Biskopsämbetet* (1988) s. 54

¹⁴⁷ Hansson, Klas (2004). ”I mål efter 40 år?”. *Svensk Kyrkotidning* (49), s. 670-674. s. 673

hel del. I *Vad står Svenska kyrkan för?* konstateras att en del i Svenska kyrkans ekumeniska profil är att inte ställa andra krav utåt än inåt gentemot sina egna församlingar, evangeliet om frälsningen.¹⁴⁸ Detta krav kan säkert församlingarna i Svenska Missionskyrkan också ställa upp på, men tanken är den omvända. Det är församlingar som omfattar evangeliet som samlas och ställer krav på sin gemensamma nationella nivå.

I Dulles alla fem modeller av kyrkan finns institutionen med som en komponent, men dess roll är olika. Det är framförallt i den första modellen, den institutionella, som institutionen nästintill är kyrkan.¹⁴⁹ Institutionen kan nästan sägas vara till för sin egen skull.¹⁵⁰ Detta sätt att se på strukturen känns inte igen i de historiska tillbakablickarna i mötet mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan. Dulles som katolik och starkt färgad av Andra Vatikanconciliet hänvisar ofta till conciliets texter men också till kyrkornas världsråd. Han ser med självklarhet att kyrkan har en övergripande global nivå som samlar alla lokala kyrkor. Exakt hur denna nivå bör se ut går han däremot inte in på. I samtalet mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan lyfts i och för sig Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet och Reformerta kyrkornas världssallians fram men kopplingarna mellan de lokala kyrkorna och dessa organisationer är förhållandevis lösa. Hur den lokala kyrkan ska organiseras går inte Dulles in på men biskopen har en naturlig plats. Dulles hävdar att de protestantiska kyrkorna framförallt sett kyrkan som konstituerad av ordet, kyrkan som förkunnare där strukturen varit enbart funktionellt utformad.¹⁵¹ När Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan möts blir det ändå en diskussion om strukturen, trots att båda står i en reformatorisk tradition. Jag anser att Dulles kategorisering stämmer bättre in på Svenska Missionskyrkan som är kongregationalistiskt uppbyggd än på Svenska kyrkan.¹⁵² Svenska Missionskyrkan har organiserat sig efter de förutsättningar som finns lokalt och efter målet att budskapet ska nå fram, ett mer funktionalistiskt sätt att bygga upp kyrkan. Kyrkan är inte beroende av en världsomspännande struktur i modellen av kyrkan som förkunnare eftersom enheten kristna emellan ligger i att de svarar på samma evangelium. Däremot har den lokala kyrkan en given plats och uppgift i denna modell.¹⁵³ Svenska kyrkan med sin episkopala struktur är mer traditionellt uppbyggd och stift och församlingar har varit uppbyggda på samma sätt oavsett var i landet de legat. Svenska kyrkan har ett arv av institutionalism med sig som mer liknar katolska kyrkan än den protestantiska traditionen. Svenska kyrkans och Svenska Missionskyrkans strukturer har

¹⁴⁸ Eckerdal (1987) s. 240

¹⁴⁹ Dulles (2002) s. 30

¹⁵⁰ Dulles (2002) s. 27

¹⁵¹ Dulles (2002) s. 69

¹⁵² Dulles (2002) s. 75

¹⁵³ Dulles (2002) s. 75f

konvergerat mer och mer och i mötet dem emellan ser man hellre till att samma funktioner existerar än exakt hur kyrkorna är uppbyggda. Begreppet folkkyrka är svårare att analysera med hjälp av Dulles men skulle kunna anknyta till den sakramentala modellen där kyrkans yttre institutionella del gör kyrkan synlig och ett instrument för den nåd som opererar i den inre delen.¹⁵⁴

3.2 Dopet

I 1878 års katekesutveckling är svaret på första frågan:

Varför kallas du kristen? ...emedan jag genom dopet är upptagen i Jesu Kristi församling¹⁵⁵

Genom dopet är Guds folk kallade till att vara ett folk av präster konstaterar katoliker och lutheraner gemensamt.¹⁵⁶ Svenska Missionskyrkan säger att alla kristna genom dopet har uppdraget att missionera när den möter katolska kyrkan.¹⁵⁷ Anden verkar genom ord och sakrament så att människor ska komma till tro, rättfärdiggöras och kallas samman som kyrka.¹⁵⁸ Genom dopet blir de döpta en kropp i vilken Kristus, Herrens måltid och kyrkan hör samman.¹⁵⁹ Denna ekumeniska samsyn om dopet konstaterar också Fagerberg, men en skiljelinje finns gentemot de baptistiska samfundet.¹⁶⁰ Är dopet en bekräftelse från Guds sida på rättfärdiggörelse och syndaförlåtelse eller är det en bekräftelse från människans sida om en förutvarande tro?¹⁶¹ I Svenska Missionskyrkan finns båda dessa tankar, Lindberg skriver:

Dopet innebär ett svar på Guds tilltal men det är ändå först och sist en nådeshandling, ett Guds handlande med människan.¹⁶²

Lindberg anser att det finns belägg i NT för båda dessa komponenter.¹⁶³ Samma tankar finns i Svenska Missionskyrkan svar till BEM men betonar i ljuset av att både barndop och troendedop praktiseras att dopet inte ska göras om eftersom dopet är ett dop för hela livet.¹⁶⁴

Hallonsten ser att en samsyn om dopet växt fram där dopet som vägen in i kyrkan betonas och dess förutsättning för kommunion. Dopets sakramentalitet betonas även om dop och tro inte kan

¹⁵⁴ Dulles (2002) s. 61

¹⁵⁵ Luther, Martin (1971). *D:r Martin Luthers lilla katekes: med kort utveckling: av kungl. maj:t gillad och stadfäst den 11 okt. 1878*. Älvsjö: Verbum. s. 25

¹⁵⁶ *Church and Justification* (1994). §54

¹⁵⁷ *Mission och kyrkosyn* (2001) s. 7

¹⁵⁸ *Church and Justification* (1994). §262

¹⁵⁹ *Church and Justification* (1994). §56f

¹⁶⁰ Fagerberg (1987) s. 34f

¹⁶¹ Fagerberg (1987) s. 38

¹⁶² Lindberg (1986) s. 265

¹⁶³ Lindberg (1986) s. 265-267

¹⁶⁴ Mission Covenant Church of Sweden (1986). I Thurian, Max ed. *Churches respond to BEM: official responses to the "Baptism, eucharist and ministry" text. Vol. 2, s. 315-323*. Geneve: WCC. s. 317

skiljas åt. Utifrån detta kritiseras Svenska kyrkans barndopspraxis och Svenska Missionskyrkans omdopspraxis.¹⁶⁵ Hansson konstaterar också att det inte finns kyrkoskiljande beståndsdelar mellan samfunden idag och hänvisar till att omdopspraxis ofta har praktiserats i en församling eftersom det varit dess pastors linje.¹⁶⁶ Att olika församlingar har olika praxis stämmer väl överens med den kongregationlistiska syn och kan enligt mig inte användas som ett försvar. Om det är pastorn, någon annan drivande eller majoriteten av församlingen spelar kanske mindre roll. Det är ett ekumeniskt problem att en församling kan välja att göra så här.

I Svenska kyrkan ses livet efter dopet som ett svar från människans sida, den döpte ska ”dag för dag leva i sitt dop”¹⁶⁷, som det heter i ordningen för dop, eller att dopet ska vara som ”en daglig klädnad”¹⁶⁸ som det står i den Stora katekesen. Dopet och tron hör samman och måste ständigt aktualiseras, men konkreta tillfällen som konfirmationen behövs också.¹⁶⁹ Dopbekräftelse i till exempel påskvakan är ett annat exempel.¹⁷⁰ Dock ska påpekas att också Svenska Missionskyrkan poängterar vikten att leva i sitt dop mer idag. Lindgren skriver att dopet står i början av det kristna livet, antingen det är barndop eller troendedop och hör oupplösligt samman med tron och omvändelsen.¹⁷¹ Att vara kristen betyder att man får följa Kristus i dopet och så leva uppståndelsens liv.¹⁷² Många av de förändringar som gjorts i Svenska kyrkan som handlar om dopet är ligger i linje med BEM. Inte minst att dop och medlemskap hålls samman.¹⁷³ Det som inte hade fått genomslag på 1980-talet när svaret skrevs uppfattar jag som självklara idag. Någon motsvarighet till diskussionen i Svenska kyrkan om dop och kyrkotillhörighet som pågick innan detta sammanfördes finns inte internationellt.¹⁷⁴ Svenska kyrkan anser att BEM är lite väl försiktig i att hävda barndopets existens i den tidiga kyrkan men bejakar ändå mycket av det som ryms i BEM. Något som däremot Svenska kyrkan saknar är att det är på Guds befallning som vi döper, att det är Guds ord som gör att dopet blir ett dop, och att det är genom tro som den döpte kan lita på löftet i dopet. Andens relation till Ordet i dopet saknas också.¹⁷⁵ Fagerberg konstaterar att Andens roll och inlemmandet i Kristus är nyheter, tidigare var det den enskildes frälsning som var i fokus

¹⁶⁵ Hallonsten (1996) s. 3

¹⁶⁶ Hansson (2004) s. 671

¹⁶⁷ *Den Svenska kyrkohandboken I och II* (1999). Stockholm: Verbum. s. 158

¹⁶⁸ Luther, Martin (1944). ”Luthers stora katekes”, översättning av Gustav Ljunggren, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, s. 379-495. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag. s. 483

¹⁶⁹ Eckerdal (1989) s. 157

¹⁷⁰ Church of Sweden (1986). I Thurian, Max ed. *Churches respond to BEM: official responses to the ”Baptism, eucharist and ministry” text. Vol. 2, s. 123-140*. Geneve: WCC. s. 128f

¹⁷¹ Lindberg (1986) s. 265-267

¹⁷² Lindberg (1986) s. 174

¹⁷³ Church of Sweden (1986) s. 129f

¹⁷⁴ Fagerberg (1987) s. 39

¹⁷⁵ Church of Sweden (1986) s. 126f

i dopet.¹⁷⁶ Detta måste få ecklesiologiska konsekvenser tror jag. Fagerberg tar upp metodismens och Andra Vatikankonciliet liknande sätt att argumentera om de odöptas förhållande till frälsningen. Genom försoningen i Kristus har hela världen förändrats mot att bli Guds rike. Kyrkan är här ett tecken och ett redskap, dopet är en konkret utformning av hela kyrkans sakramentala väsen och en initiation till den fulla gemenskapen i eukaristin.¹⁷⁷

Om beslut om kyrkogemenskap fattas bör dop förrättas i den kyrkas lokaler vari man är tillhörig och av präst eller pastor som tillhör den kyrkan. Detta är viktigt för att hålla ihop dopet med tillhörigheten och medlemskapet till en viss kyrka.¹⁷⁸ Om en familj i en samarbetsförsamling önskar barnvälsignelse kan detta ske, men då i Svenska Missionskyrkans ordning.¹⁷⁹ Detta är mycket intressant i och med att en motion till kyrkomötet 2003 angående införandet av möjligheten till barnvälsignelse avlogs med motiveringen:

Utskottet menar att det inte är en framkomlig väg att fastställa särskilda ordningar för välsignelse av eller tacksägelse för barn. Sådana skulle kunna bidra till att dopets ställning och innebörd i Svenska kyrkan fördunklas.¹⁸⁰

Dopet har den mesta framskjutna platsen i den modell där kyrkan ses som ett sakrament. Dopet och medlemskapet som ett infogande har en naturligt framskjuten position. Den aktivt deltagande döpte delar kyrkans realitet som sakrament i världen. Kyrkan som sakrament kräver en synlig social gemenskap.¹⁸¹ När Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan möts får synen på dopet också konsekvenser på synen på kyrkan, karaktären av inlemmande har nu en given plats. Från att mer ha liknat modellen av kyrkan som förkunnare, där övertygelsen i trosfrågor varit det viktigaste, har dopets sakramentala prägel tagits fram vilket visar sig i avvisandet av omdop och praktiserande av dopbekräftelser. I den institutionella modellen är kyrkans verksamhet statistiskt mätbar, missionens framgång ses i antalet dop.¹⁸² De urskillningslösa dopen är ett exempel på att denna modell har präglat Svenska kyrkan. Dopet i Svenska kyrkan i dag har karaktären av införlivandet i kyrkan genom att dop och medlemskap hålls samman. I modellen ”den mystiska gemenskapen” betonar Dulles ”The Unity of those who live with the life of Christ”.¹⁸³ Både Svenska kyrkan och

¹⁷⁶ Fagerberg (1987) s. 43

¹⁷⁷ Fagerberg (1987) s. 43f

¹⁷⁸ *På väg mot djupare enhet* (2001) s. 25

¹⁷⁹ *Ekumenisk överenskommelse* (2006) s. 50

¹⁸⁰ Kyrkomötet (2003). *Alternativ till barndop Gudstjänstutskottets betänkande 2003:5*. Hämtad 2006-05-19 från: <http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/km2003/snabbprotokoll/G05.shtml#TopOfPage>

¹⁸¹ Dulles (2002) s. 64f

¹⁸² Dulles (2002) s. 34

¹⁸³ Dulles (2002) s. 44

Svenska Missionskyrkan tar upp vikten av att leva i sitt dop, den mystiska gemenskapen med Gud och andra kristna måste ständigt aktualiseras.

3.3 Nattvarden

Lutheraner kan säga att arketyper för kyrkan är den lilla gemenskapen av Jesu mor, lärjungen som Jesus älskade och två andra kvinnor vid korset, när den möter katolska kyrkan. Effekten av räddningen på detta kors kommer kyrkan till del genom dopets och nattvarens sakrament. Jesus lovar sin kyrka att vara närvarande som den offrade varje gång den firar Herrens måltid.¹⁸⁴ Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift uttrycker att bilden Kristi kropp hör samman med Kristi fysiska kropp, hans eukaristiska kropp och kyrkan. I den lokala kyrkan är det den helige Ande som helgar de kristna genom ordet, dopet och eukaristin.¹⁸⁵ Gemenskapsmotivet i Kristi-kroppstanken har frikyrkorna alltid betonat starkt, något som genom ekumeniken blivit allmän-gods. Då kan båda aspekterna av *communio sanctorum* från apostolicum komma fram – de heligas gemenskap och gemenskap med det heliga.¹⁸⁶ För att få lite mer kött på benen om Svenska Missionskyrkans syn på nattvarden har jag gått till Lindberg. Han tar sin utgångspunkt i det som är välkänt i Svenska kyrkan, nämligen att nattvarden är synligt ord, med hänvisning till Augustinus.¹⁸⁷ Han bejaktar också det ekumeniska bruket att använda termen eukaristi för nattvardsfirandet och säger att den innehåller tacksägelse, åminnelse och nedkallande av Anden. Lindberg tar upp BEM som kopplar nattvarden med Kristi återkomst. Lindberg definierar sakrament som en av Kristus instiftad handling genom vilken Gud ger sin frälsande nåd. Detta måste få konsekvenser för livet efteråt så att utdelandet av bröd och vin sträcker sig utanför gudstjänstens och församlingens gränser.¹⁸⁸ Den kristna församlingen lever inte för sig själv, den firar gudstjänst och nattvard för och med sina medmänniskor.¹⁸⁹ I den katolsk-lutherska dialogen ses ämbetsfullmakten som nödvändig förutsättning för nattvardsfirande och att just den understryker nattvarens karaktär av gäva.¹⁹⁰ Hansson tar upp frågan om lekmannalett nattvard och hänvisar till att Svenska kyrkan har nattvardsgemenskap med andra kyrkor som praktiserar detta.¹⁹¹ Ofta hänvisas särskilt till den Norska kyrkan som är en del av Borgågemenskapen. Norska kyrkan skriver i sitt svar till BEM att villkor för intercelebration är ”churches’ mutual recognition of the sacrament,

¹⁸⁴ *Church and Justification* (1994). §27-29

¹⁸⁵ *Kyrkan som sakrament* (1999) s. 30f

¹⁸⁶ Fagerberg (1987) s. 53

¹⁸⁷ Lindberg (1986) s. 75

¹⁸⁸ Lindberg (1986) s. 253-259

¹⁸⁹ Lindberg (1986) s. 275

¹⁹⁰ Fagerberg (1987) s. 48

¹⁹¹ Hansson (2004) s. 672

duly administered by properly called minister”¹⁹². Detta uttalande i kombination med att Norska kyrkan inte skriver mer specifikt om bruket att lekmän leder nattvard kan tolkas som att detta inte är en så viktig fråga i Norska kyrkan. Lekmannaledd nattvard verkar vara en mycket viktigare fråga i Svenska Missionskyrkan än i Norska kyrkan och någon intention att nedmontera detta bruk verkar inte finnas. En av de ekumeniska stötestenarna har varit uppfattningen om Kristi närvaro i bröd och vin. De ekumeniska samtalen har visat att det är mycket svårt att förstå nattvarens innebörd och dimensionen av mysterium betonas.¹⁹³ I utredningen om gemensamt nattvardsfirande från Svenska kyrkan konstateras att den från

frikyrkligt håll markerade misstron mot alltför preciserade uttryck för nattvarens innebörd får i växande motsvarighet inom Svenska kyrkan i den respekt för mysteriets rikedom¹⁹⁴

Detta är intressant eftersom Svenska Missionskyrkan skriver i sitt svar till BEM att de saknar hur Kristi närvaro i eukaristin kan uttryckas.¹⁹⁵ Detta förefaller vara ett uttryck för den realpresentiska uppfattning som Svenska Missionskyrkan hävdar i mötet med Svenska kyrkan. Hansson lyfter fram att båda kyrkorna uttrycker just den lutherska realpresensläran.¹⁹⁶ Frågan har tagits upp vid ett flertal gånger och jag tror att Svenska Missionskyrkans medlemskap i Reformerta kyrkornas världsallians gör att misstankar riktas om en symbolisk nattvardsuppfattning. Att icke-döpta får delta i nattvarden i Svenska Missionskyrkan och som varit en viktig fråga i samtalet med Svenska kyrkan tas inte upp alls i svaret från Svenska Missionskyrkan. Däremot önskar de att frågan om barn, dop och eukaristin bör tas upp av Faith and Order.¹⁹⁷ I Svenska kyrkans svar på BEM tas det upp att konfirmation tidigare krävts för tillträde till nattvarden, men att det nu räcker med dopet.¹⁹⁸ Huruvida icke-döpta har tillträde tas inte upp och jag tolkar det som att det inte alls var aktuellt i Svenska kyrkan.

Nattvarden kan i Dulles institutionella modell fungera som ett mått på kyrkans framgång, genom att se hur ofta människor regelbundet kommer till kyrkan och mottar sakramenten.¹⁹⁹ I Sverige var det krav för vissa medborgare att ta emot nattvarden regelbundet. Kyrkan var så inorporerad i statsapparaten att likhetstecken mellan att vara svensk och medlem i Svenska kyrkan kunde göras. Väckelsen vände sig emot detta och uppmärksammade att nattvardsgång hör till bekännelse,

¹⁹² Church of Norway (1986). I Thurian, Max ed. *Churches respond to BEM: official responses to the "Baptism, eucharist and ministry" text. Vol. 2, s.105-122.* Geneve: WCC. s. 116

¹⁹³ Eckerdal (1989) s. 160-162

¹⁹⁴ *Gemensamt nattvardsfirande* (1975) s. 224

¹⁹⁵ Mission Covenant Church of Sweden (1986) s. 319

¹⁹⁶ Hansson (2004) s. 672

¹⁹⁷ Mission Covenant Church of Sweden (1986) s. 323

¹⁹⁸ Church of Sweden (1986) s. 133f

¹⁹⁹ Dulles (2002) s. 34

tro, gemenskap och kyrka, något som ses som självklart i dagens Svenska kyrka. I nattvarden firas och konsolideras banden mellan de troende och är av största ecklesiologiska vikt i modellen av kyrkan som sakrament.²⁰⁰ Svenska Missionskyrkan talar inte i termer om kyrkan som sakrament men att den uttalat firas för världen påminner om detta tänkesätt. Nattvarden i de båda kyrkorna är en angelägenhet för dem som vill delta, de som på något sätt kan se dess innebörd i sina egna liv. Gemenskapens dimension har inte minst lyfts fram genom den liturgiska förnyelsen i de båda kyrkorna. Sakramenten ses som ”Ordet synligt” i kyrkan som förkunnare och har bara en plats i ecklesiologin tillsammans med Guds ord i stort.²⁰¹ Detta borde stämma på våra två svenska exempelkyrkor som står i den protestantiska traditionen, det gör det men denna beskrivning räcker inte längre. Kristi mystiska närvaro i bröd och vin och i kyrkan har förstärkts, förvisso utan att dimensionen av synligt ord tagits bort. Detta anknyter till modellen av kyrkan som en mystisk gemenskap. Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan påpekar att denna gemenskap inte bara är till för sin egen skull. Delandet av bröd ska sätta spår i hur världens resurser delas. En kyrka som hjälper människor i den materiella bristen vilket har sin motsvarighet i Dulles modell av kyrkan som en världens tjänare.²⁰² Nattvarden har karaktär av en försmak av den slutliga måltiden i himlen, vilket Dulles tar upp när han talar om kyrkan och den kommande tiden.²⁰³ Denna dimension, nattvarden och kyrkans koppling till frälsning och himmel, lyfts inte alls fram i samtalet mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan.

3.4 Ämbetet

Svenska kyrkan ställer upp på det mesta i BEM men markerar att ämbete är ett men kan innehålla flera funktioner. Successionen är en värdefull symbol men det viktigaste är apostolisk tro och skriver:²⁰⁴

...what is constitutive for the church is the proclamation of the word of God and administration of the sacraments - but in order for this to happen a specially ordained ministry is called for.²⁰⁵

Svenska Missionskyrkan däremot kan inte alls ställa upp på BEM:s tal om ämbetet. Hierarkin är främmande för dess demokratiska uppbyggnad och betonar att auktoriteten ligger i tjänandet av Gud i församlingen.²⁰⁶ Lindberg finner inget bibliskt stöd för ämbetsuppfattningen i BEM och framhåller att den apostoliska successionen ligger i att alla, församling och pastor/biskop, är bära-

²⁰⁰ Dulles (2002) s. 62

²⁰¹ Dulles (2002) s. 75

²⁰² Dulles (2002) s. 89f

²⁰³ Dulles (2002) s. 96

²⁰⁴ Church of Sweden (1986) s. 138

²⁰⁵ Church of Sweden (1986) s. 136

²⁰⁶ Mission Covenant Church of Sweden (1986) s. 320f

re av det kristna budskapet.²⁰⁷ Fagerberg konstatera att trots att Svenska kyrkan framhållit enhet i evangeliet som avgörande så tar ändå ämbetet störst utrymme i de ekumeniska diskussionerna.²⁰⁸ Fagerberg anger tre gemensamma utgångspunkter om ämbetet där enighet egentligen råder; att evangeliet är i överordnad ställning gentemot ämbetet, att ämbetet behövs för förmedlingen av ord och sakrament och att ämbetet har ett övergripande ansvar för enheten.²⁰⁹ Kärkkäinen påpekar att det viktigaste i lutherska kyrkor är att Guds ord predikas rent och att sakramenten förvaltas rätt under överinseende av någon tillsynsorganisation.²¹⁰ Hansson tar upp tillsynsuppgiften och poängterar att liknande funktioner finns i dem båda. Han nämner också att Svenska kyrkan fördjupat synen på biskopens uppdrag, kyrkans apostolicitet och den apostoliska successionens roll, i och med Borgågemenskapen.²¹¹ Här tror jag att han har rätt men jag anser att det bör påpekas att det inte bara är uppfattningen om tillsynsfunktionen som fördjupats utan också biskopsämbetets väsen, dess förhållande till andra biskopar och till kyrkans hela historia. Biskopens sakramentala drag och successionen har en betydligt starkare plats idag i Svenska kyrkan. Jag uppfattar också att Svenska Missionskyrkan inte är så främmande för dessa delar idag. Borgåöverenskommelsen preciserar att tillsynsämbetet ska vara personligt kollegialt utövat till vittnesbörd om och ett skydd för kyrkans enhet och apostolicitet.²¹² Hela kyrkan är ett tecken på Guds rike och

Att viga en biskop i historisk succession, i avsiktlig kontinuitet med apostlarna själva, är också ett tecken.²¹³

Hallonsten påpekar att denna episkopala linje från Borgåöverenskommelsen verkar vara tvetydig i och med att reordination av pastorer som vill tjänstgöra i Svenska kyrkan ska upphöra.²¹⁴ Men Borgåavtalet säger att kyrkorna kan erkänna sin egen och varandras apostolicitet vare sig den historiska successionen finns eller inte. Den kan också återinföras utan att apostoliciteten förnekas.²¹⁵ Roelvink ser en del svårigheter i synen på ämbetet i förslaget om kyrkogemenskap mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan. Han anser att samtalen mellan Stockholms katolska stift och Svenska kyrkan helt negligeras.²¹⁶ Ämbetet belystes efter detta mer i *Guds kyrka och en levande församling* men det finns kanske ändå fortfarande en viss sanning i denna kritik. I rapporten

²⁰⁷ Lindberg (1986) s. 267-269

²⁰⁸ Fagerberg (1987) s. 56

²⁰⁹ Fagerberg (1987) s. 68

²¹⁰ Kärkkäinen, Veli-Matti (2002). *An Introduction to Ecclesiology: Ecumenical, Historical & Global Perspectives*. Downers Grove, Illinois: InVarsity Press. s. 40f

²¹¹ Hansson (2004) s. 672

²¹² *Borgåöverenskommelsen* (1992). "Borgåöverenskommelsen: The Porvoo Common Statement". Hämtad 2005-12-15 från: <http://www.porvoochurches.org/statements/sw.htm>. §32

²¹³ *Borgåöverenskommelsen* (1992). §50

²¹⁴ Hallonsten (1996) s. 1

²¹⁵ *Borgåöverenskommelsen* (1992). §56f

²¹⁶ Roelvink, Henrik (1989). "Den svåra vägen till enhet – en problemanalys". *Signum* (9/10), s. 306-308.

Biskopsämbetet förenas Stockholms katolska stift och Svenska kyrkan i ett liknande sakramentalt sätt att se på biskopsämbetet, men att det är väsentligt för den katolska kyrkosynen på ett annat sätt än för Svenska kyrkan.

Vi är eniga om, att det är genom kyrkans ämbete som de troende får del av den helige Ande genom Ord och sakrament.²¹⁷

Detta speciella ämbete har alltid varit väsentligt och är på så vis konstitutivt för kyrkan. Ämbetet kan med rätta kallas sakrament utifrån kyrkans sakramentala väsen och man konstaterar att det finns ett sakramentalt drag i det lutherska talet om ”det verksamma Ordet”. I det sakramentala ligger att den gudomliga verkligheten verkar i och genom människor, men också att dessa människor inte kan förfoga över det gudomliga. Tillsammans konstaterar man också att biskopsvigningen sätter in personen i hela uppdraget att vara biskop, inte bara enskilda uppgifter. Vilket är intressant eftersom det mest är funktionerna som fokuserats gentemot Svenska Missionskyrkan. Katolska kyrkan knyter den apostoliska successionen primärt till biskopsämbetet medan Svenska kyrkan knyter det primärt till kyrkans odelade ämbete, som vi också sett i svaret på BEM.²¹⁸ Brodd problematiserar synen på det odelade ämbetet och menar att finns en klar skillnad mellan biskopsvigning och prästvigning i *Laurentius Petris Kyrkoordning av år 1571*²¹⁹ som gällt från 1593 fram till våra dagar. Om prästämbetet vore kyrkans enda ämbete så skulle biskopsordinationen vara en reordination. Det är snarare så att präst- och biskopsämbetet utgör konkreta utformningar av kyrkans predikoämbetet.²²⁰ I *Vad står Svenska kyrkan för?* konstateras att det inte finns något uppdrag som primärt består i att leda nattvardsfirandet i nya testamentet.²²¹ Det som ses som en specifik uppgift för prästen idag och som tydligt kommer fram när Svenska kyrkan möter Svenska Missionskyrkan. Prästämbetet som ett nattvardsämbete har uppkommit under historiens lopp vilket också visar sig i att bibliska argument för detta inte anförs av Svenska kyrkan. Under medeltiden fick vigningen betydelsen att biskopen gav prästen förmågan att utföra vissa uppgifter. I Svenska kyrkan fanns spår av detta ända till 1987 års vigningsordning då det istället har blivit klart

²¹⁷ *Biskopsämbetet* (1988) s. 95

²¹⁸ *Biskopsämbetet* (1988) s. 93-99

²¹⁹ Laurentius Petri (1932). *Laurentius Petris Kyrkoordning av år 1571: med historisk inledning av Emil Färnström*. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag.

²²⁰ Brodd, Sven-Erik (1988). ”Den Heliga Andens gåva till den universella kyrkan: Om biskopsämbetet i kyrkoordningen 1571”, i *Biskopsämbetet: rapport från Den officiella samtalsgruppen mellan Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift, s. 123-135*. Stockholm: Verbum. s. 131, 135

²²¹ Eckerdal (1989) s. 70

att biskopen leder församlingens bön att i Guds namn viga personer till präster.²²² Förmodligen underlättar detta mötet med Svenska Missionskyrkan.

I Dulles institutionella modell ses biskoparna besitta en speciell sanningskarisma. Ämbetsbärarna kan beskrivas som ingenjörer som öppnar och stänger nådens ventiler.²²³ I de olika modellerna är vissa dygder mer betonade än andra. I den institutionella är lydnaden en sådan, lydnaden mot Gud och lydnaden mot ämbetet blir ett.²²⁴ Detta institutionella sätt att se på ämbetet och dess innehavare finns inte i dagens samtal mellan Svenska kyrka och Svenska Missionskyrka. Men den fanns då Svenska kyrkans prästerskap fortfarande var myndighetspersoner. Detta var också en av de punkter väckelsen gick till angrepp mot. Idag har båda kyrkorna en demokratisk struktur och den prästcentrering som funnits i Svenska kyrkan har i viss mån avtagit. Ämbetet i Svenska missionskyrkan och i Svenska kyrkan har egentligen inte ett egenvärde. Ämbetet har mer ett funktionellt värde då det finns för att förmedla Ordet och dela ut sakramenten. Dock betonar Svenska kyrkan mer att ämbetet är en del av det som karakteriserar kyrkan genom alla tider, en del av det apostoliska arvet. Ämbetets funktion som tjänst åt ordet visar på den evangeliska tradition dessa båda kyrkor står i, där kyrkan framförallt ses som förkunnare i världen. När vi analyserat dopet och nattvarens sakrament har vi sett att dessa är något mer än bara synliga ord idag. Sakramenten anknyter också till den sakramentala och till den mystiska modellen av kyrkan. Ämbetet har i takt med denna förskjutning, inte minst liturgiskt också fått en mer mystisk och sakramental aspekt så att Svenska kyrkan numera kan säga att prästen tjänar människor i kyrkans och i Kristi ställe.

3.5 Gudstjänstgemenskapen

Under kyrkans första tid uppfattades kyrkan som *mysterion* men också som *kekonía* – gemenskap. De heligas gemenskap delade dopet och eukaristin och sammanbandet döda och levande. De kristna är förenade eftersom de är uppfyllda av Guds och Kristi Ande och de kommunicerar samma Kristi eukaristiska kropp.²²⁵ När Guds folk samlas i åkallan av Herren Jesu namn tar Guds *ekklesia* gestalt. Den lokala konkreta gudstjänstfirande samlingen av människor kring Ord och sakrament, manifestationen av vad *ekklesia* är, måste vara centrum för allt tal om kyrkan.²²⁶ Samtidigt måste det tilläggas att den lutherska synen på kyrkan är att den inte bara är summan av dess

²²² Eckerdal (1989) s. 163-170

²²³ Dulles (2002) s. 30

²²⁴ Dulles (2002) s. 35

²²⁵ *Kyrkan som sakrament* (1999) s. 33

²²⁶ Eckerdal (1989) s. 147-157

medlemmar, grunden är Guds ord. Guds ord kan inte finnas utan Guds folk, och Guds folk kan inte finnas utan Guds ord.²²⁷ Detta formuleras i Borgåöverenskommelsen så här:

Det finns ingen förkunnelse av ord och sakrament utanför en gemenskap och dess ämbete. Därför konstitueras kyrkans gemenskap av ordets förkunnelse och sakramentens förvaltande, betjänade av det ordinerade ämbetet.²²⁸

I Tjørhoms bidrag till den lutherska ecklesiologin hävdar han att det inte går att formulera en ecklesiologi om man inte för in det grundläggande sambandet mellan kyrka och gudstjänst. Tjørhom kallar kyrkan för en nådens plats i det att den helige Andes medel för frälsning i Jesus Kristus förvaltas i gudstjänsten. Gudstjänsten som ett levande möte med Gud genom Sonen i Anden blir centrum i allt kristet liv. Kyrkans gudstjänst har inte bara pedagogisk funktion, den förmedlar frälsningsdramat symboliskt, men på ett reellt sätt. Guds ords förkunnelse är nådeförmedlande och inte religiös ordrik propaganda. Döpet är ingången till kyrkan och hennes gudstjänstfirande och nattvarden som Kristi offers sakrament dess höjdpunkt.²²⁹ I mötet mellan Svenska kyrkan och katolska kyrkan konstaterar man att kyrkan manifesteras som sakramental gemenskap i liturgin. Där är gemenskapen totalt beroende av den treenige Guden och kallelsen till enhet, apostolisk tro och sändning i världen blir särskilt tydlig när eukaristin firas.²³⁰ Beskrivningen av kyrkan som Guds folk representerar kyrkan som en gemenskap av de kallade i det nya förbundets blod.²³¹ Denna fokusering, inte minst från Katolska kyrkan, på att eukaristin är centrum för församlingen lokalt och också dess mål delas inte helt och fullt av Svenska Missionskyrkan. Den uppfattar gudstjänsten som helhet som en kraftkälla för att kunna utföra Guds mission i världen och poängterar att den kristna gemenskapen som blir synlig i gudstjänsten är jämlik och består av mångfald, där allas gåvor är till för andra.²³² Lindberg uttrycker att den lokala församlingen och dess gudstjänst föregriper Guds rike. Gudstjänsten är både mänsklig och gudomlig och är ett ställföreträdande handlande för medmänniskorna, församlingen firar gudstjänst för sitt omgivande samhälles skull.²³³ Lovsången förändrar världen, den kristna församlingen berättar om Guds befrielsegärning på Golgata och i uppståndelsen då förändras människors situation.²³⁴ Den enhet där alla kristna på samma ort förenas i en fullständig förpliktigande gemenskap som Lindberg hämtar från New Delhi visionen kan som jag ser det inte vara utan beståndsdelen guds-

²²⁷ *Church and Justification* (1994). §109-111

²²⁸ *Borgåöverenskommelsen* (1992). §17

²²⁹ Tjørhom (1999). s. 189-194

²³⁰ *Biskopsämbetet* (1988) s. 53

²³¹ *Kyrkan som sakrament* (1999) s. 29

²³² *Mission och kyrkosyn* (2001) s. 5-10

²³³ Lindberg (1986) s. 250-254

²³⁴ Lindberg (1986) s. 236

tjänstgemenskap för att uppfylla kraven.²³⁵ Det förutsätts också vara två gudstjänstfirande gemenskaper som möts i ekumeniska samtal. När just Svenska Missionskyrkan och Svenska kyrkan möts identifieras svårigheten att den gudstjänstfirande gemenskapen inte har en sådan central plats i folkkyrkomodellen. Hallonsten reflekterar över bönen och spiritualiteten i de båda samfundet. Han konstaterar att det inte verkar som om någon sida verkar vara beredd att ge upp något av det som är deras arv och särskilda tradition, trots att den ekumeniska rörelsen har influerat dem båda att se på det gemensamma istället för på det som skiljer.²³⁶ Både Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan anser att den lokala gudstjänstgemenskapen är en del av grunden i att vara en kyrka. Jag ser svårigheter i bildandet av en lokal gudstjänstgemenskap om ingen part vågar förändra sin spiritualitet och avstå delar av tidigare arv och traditioner.

I modellen av kyrkan som förkunnare eller härold är det vittnesbördet om Jesus Kristus som är det centrala. Bibelns ord kan till och med ses som ett vittne mot kyrkan. Guds ord ses inte som inneboende i kyrkan utan snarare som något som uppstår så ofta som Gud tilltalar sitt folk. Kyrkan konstitueras därför av ordet, kyrkan är församlingen som samlas av ordet.²³⁷ Kyrkan uppstår i och med förkunnelsen. I modellen av kyrkan som en förkunnare sägs kyrkan existera varhelst det finns en gemenskap som tror på Kristus.²³⁸ Denna gemenskap är förmodligen en gudstjänstgemenskap då Guds ords förkunnelse är en del i lovsången och tillbedjan. Denna aspekt av förkunnelsen som kyrkokonstituerande är inte så renodlad vare sig i Svenska kyrkan eller i Svenska Missionskyrkan. Den sakramentala gemenskapen och gemenskapen på andra plan har också en viktig plats vilket vi sett i det som sagts ovan. Gemenskapen i kyrkan som tjänare uppkommer bland dem som förenar sig i det kristna tjänandet i världen.²³⁹ Det är klart att tjänande skapar gemenskap också i våra båda samfund, men som till exempel i fallet med nattvarden så formuleras det som att delandet där får konsekvenser i tjänandet i världen och inte omvänt. I modellen av kyrkan som en mystisk gemenskap är det just gemenskapen som står i centrum. Gemenskapen mellan de troende och den Helige Ande ger nytt liv till den enskildes och gemenskapens spiritualitet och böneliv.²⁴⁰ Jag tolkar det så att gemenskapen är en sorts grund eller nödvändighet för att gudstjänstlivet ska fungera och inte som i den sakramentala modellen där firandet av sakramenten drar människor till sig så att en gemenskap uppstår. Det är då de troende manifesterar sin tro i

²³⁵ Lindberg (1986) s. 279f

²³⁶ Hallonsten (1996) s. 2

²³⁷ Dulles (2002) s. 69f

²³⁸ Dulles (2002) s. 74f

²³⁹ Dulles (2002) s. 89

²⁴⁰ Dulles (2002) s. 51

vittnesmål, tillbedjan och tjänst som nåden uttrycks och banden mellan de troende stärks.²⁴¹ Den mystiska gemenskapsmodellen ligger på något sätt nära Svenska Missionskyrkans syn på församlingen. Församlingen har en oerhörd betydelsefull plats, i och för sig inte nödvändigtvis den gudstjänstfirande gemenskapen enbart utan gemenskapen överhuvudtaget. Den sakramentala modellen passar väl på båda kyrkorna om Ordet förs samman med sakramenten. Ord och sakrament förmedlar nåden så att människor kommer till tro, formar en gemenskap och på så vis gör kyrkan synlig i världen.

3.6 Bekännelsen

Redan 1975 konstaterades att ”en väsentlig enhetlig lärogrundval” förelåg mellan Svenska kyrkan och de frikyrkosamfund, däribland Svenska Missionskyrkan, som deltagit i den enkät som låg till grund för utredningen *Gemensamt nattvardsfirande*.²⁴² Hansson tar i sin artikel upp den gemensamma lärogrundvalen utifrån traditionen att kalla Svenska kyrkan en bekännelsekyrka och Svenska Missionskyrkan för en bekännarkyrka. Han anser att det är grova förenklingar och hävdar att det alltid funnits en luthersk bekännelse som grund i Svenska Missionskyrkan och att detta blivit tydligt i *Trons grund och innehåll*.²⁴³ Denna lutherska bekännelsegrund är kanske anledningen till att Hallonsten kan konstatera att de dogmatiska frågorna så gott som är lösta. Han exemplifierar med att den ursprungliga striden om försoningsläran inte tas upp över huvud taget och drar slutsatsen att den inte längre verkar vara aktuell.²⁴⁴ Fagerberg kritiserar Svenska kyrkan för att inte företräda linjen att söka evangelium om Jesus Kristus utan fokusera för mycket på ämbetet.²⁴⁵ Jag tycker mig se en förklaring hos Hallonsten och Hansson. Det finns en sådan samsyn om evangeliet att det varit andra frågor som fokuserats för att synliggöra den gemenskap som redan finns. Fagerberg tar upp de Svenska biskoparnas svar på den Anglikanska kyrkans inbjudan till nattvardsgemenskap 1920 som belysande. Där framhävs att det är frälsningsbudskapet som är det viktiga och inte läran om ämbetet som anglikanerna betonat. Men Fagerberg konstaterar också att frågan om ämbetet, sakramentsuppfattning och ecklesiologi tagit upp mycket av den ekumeniska debatten.²⁴⁶ Evangeliet som grund har varit överordnat i mötet med andra kyrkor, men att det genomförts mer eller mindre konsekvent.²⁴⁷ Jag tror att det skett en förskjutning sedan 1920-talet och att Svenska kyrkan insett att det är lättare sagt än gjort att hävda evangeliet som grund. Vad det betyder i praxis är minst lika viktigt som teorin för att konkret och lokal enhet ska vara för

²⁴¹ Dulles (2002) s. 64

²⁴² *Gemensamt nattvardsfirande* (1975) s. 222

²⁴³ Hansson (2004) s. 670f

²⁴⁴ Hallonsten (1996) s. 1, 3

²⁴⁵ Fagerberg, Holsten (1996). ”En rapport utan sting”. *Svensk Kyrkotidning* (8), s. 74-75. s. 74f

²⁴⁶ Fagerberg (1987) s. 14f

²⁴⁷ Fagerberg (1987) s. 24

handen. Jag tror att det är viktigt att som i Borgåöverenskommelsen koppla bekännelsen till gudstjänsten eftersom den apostoliska tron firas och bekänns där. I gudstjänsten firas frälsningen i Kristus och det de troendes samstämmighet markeras. Skriften binds samman med gudstjänsten genom att poängtera att den har en naturlig del i denna på folkspråket och att den innehåller allt som är nödvändigt för frälsningen.²⁴⁸ I *Vad står Svenska kyrkan för?* konstateras att liksom gudstjänsten är utgångspunkten för allt tal om kyrkan så har bekännelsen sin hjärtpunkt i gudstjänsten. Bekräftelsen av tron som den har lärts och bekänts i kyrkan sammanfattas i kyrkans böcker för gudstjänstliv. De som tillsammans formar gudstjänst utifrån evangeliet och den apostoliska tron formas själva av den.²⁴⁹ Så ser också Lindberg den kristna tros läran uttryckt i gudstjänsten, i predikan, sakrament, bön, sång, tacksägelse och gemenskap.²⁵⁰ Lindberg använder också uttrycket *Lex orandi, lex credendi* och förbinder bön och gudstjänst med tro och lära.²⁵¹

Bekännelsen om man ser den som ett svar på evangeliet ses som det främsta som sammanbinder de troende i modellen av kyrkan som förkunnare.²⁵² Det är också på bekännelse som man kan träda in som medlem i Svenska Missionskyrkan. Så långt verkar Svenska Missionskyrkan stämma väl in på modellen av kyrkan som förkunnare. Svårigheten ligger i att definiera vad denna bekännelse består i utifrån Svenska Missionskyrkans tradition av stor individuell frihet i lärofrågor. Svenska Missionskyrkan har tidigare inte haft någon gemensamt antagen bekännelse, sedan år 2000 finns dock *Trons grund och innehåll*. Svenska kyrkan har i motsats till Svenska Missionskyrkan klart definierade trossatser i sina bekännelsesdokument. Trots detta liknar kyrkorna varandra. Folkkyrkomodellen som präglat Svenska kyrkan under 1900-talet och den stora mängd människor som tillhör Svenska kyrkan har skapat en öppenhet och en pluralism som gör att det är omöjligt att säga att alla medlemmar innehar samma bekännelse. I praktiken är det inte den enskildes medvetna val som avgör kyrkotillhörigheten utan familjens tradition. Den enskilde medlemmen kan inte sägas tillhöra en bekännande församlingssamfund utan snarare en sakramental gemenskap i och med dopet. Denna sakramental gemenskap betonas allt mer i Svenska Missionskyrkan då medlemskapet och dopet hålls samman, kanske som en frukt av att tradition i familjen numera också präglar den enskildes val att tillhöra detta samfund.

²⁴⁸ *Borgåöverenskommelsen* (1992). §32

²⁴⁹ Eckerdal (1989) s. 202f

²⁵⁰ Lindberg (1986) s. 19

²⁵¹ Lindberg (1986) s. 37

²⁵² Dulles (2002) s. 75

3.7 Vad gör kyrkan till kyrka

Luther skrev mycket om kyrkan men Kärkkäinen poängterar att det är viktigt att känna till att han formulerade sig i polemik mot den etablerade kyrkan och svärmarna. Luther går mot den institutionella och hierarkiska förståelsen av kyrkan när han riktar sig mot Rom och pekar på Guds ord när han går mot svärmarna.²⁵³ Trosbekännelsen förklarar bäst vad kyrkan är enligt Luther; ”ett samfund av heliga, en hop eller samling av människor, som är kristna och heliga”²⁵⁴. Han anser att kyrkan är så lättförståelig att ett barn inser att kyrkan är ”de heliga troende och »fåren, som höra sin herdes röst«.”²⁵⁵ Och då inte det som människor hittar på ”utan i Guds ord och den rätta tron.”²⁵⁶ I *Om kyrkan och koncilierna* skriver han att kyrkan har sju kännetecken; ordet, dopet, nattvarden, nycklarna, ämbetena, bön och lovprisning och korset.²⁵⁷ Melancton skriver att kyrkan har tre kännetecken; ordet, bekännelsen och sakramenten som kan reduceras till ordet och sakramenten i *Den Augsburgska bekännelsens apologi*²⁵⁸ Vilket är i linje med den Augsburgska bekännelsens sjunde artikel:

Men kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas. Och för kyrkans sanna enhet är det nog att vara ense i fråga om evangelii lära och förvaltningen av sakramenten.²⁵⁹

Men det finns också i artikel fem att Ordet och sakramenten som är gestalter av evangelium skänker helig Ande som frambringar tro då det behagar Gud och då finns kyrkan.²⁶⁰ Evangeliet som vi bara har fått av apostlarna, ett vittnesbörd som finns normativt i nya testamentet, skapar kyrkan och Anden enar kroppen som är kyrkan.²⁶¹ Kyrkan, som samlingen av alla troende, är platsen i vilket nådemedlen är verkningsfulla.²⁶² Lutheraner och katoliker kan också numera konstatera att:

Proclaiming the word and administering the sacraments are therefore not merely momentary acts but fundamental realities which permanently define the church.²⁶³

²⁵³ Kärkkäinen(2002). s. 39-41

²⁵⁴ Wisløff, Carl Fredrik (1984). *Martin Luthers teologi: En innføring*. Oslo: Lunde forlag. s. 161

²⁵⁵ Luther, Martin (1944). ”Schmalkaldiska artiklarna”, översättning av Hjalmar Lindroth, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskkrifter*, s. 305-338. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag.

²⁵⁶ Luther, Martin (1944). ”Schmalkaldiska artiklarna”. s. 335

²⁵⁷ Luther, Martin (1994). *Om koncilierna och kyrkan*. Vasa: Evangeliföreningens förlag.s. 167-185.

²⁵⁸ Melancton, Filip (1944). ”Den Augsburgska bekännelsens apologi”, översättning av Hjalmar Lindroth, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskkrifter*, s. 91-306. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag. s. 175

²⁵⁹ Augsburgska bekännelsen (1944). Artikel VII

²⁶⁰ Eckerdal (1989) s. 149-151

²⁶¹ *Church and Justification* (1994). §40-47

²⁶² *Church and Justification* (1994). §125-127

²⁶³ *Church and Justification* (1994). §40

I rapporten *Biskopsämbetet* från 1988 beskriver Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift kyrkan som grundsakramentet där ord och sakrament som förvaltas av kyrkans ämbete konkretiserar Guds evangelium av frälsning och liv.²⁶⁴ När de sedan möts igen i *Kyrkan som sakrament* förtydligas att utgångspunkten i talet om kyrkan som sakrament är att Jesus är ursakramentet. I rapporten hävdar man att svenskkyrkliga teologer tog upp frågan om kyrkans sakramentalitet innan detta togs upp i den katolska kyrkan. Kyrkan som sakrament stämmer väl med Billings folkkyrkomodell där kyrkan ses som ett instrument och tecken för Guds nåd eller Nygrens teologi om kyrkan som Kristi kropp. Gustaf Aulén talar om kyrkan som en fortsatt inkarnation av Kristus på jorden och Yngve Brilioth om att kyrkan själv är ett sakrament, en synlig bärare av osynliga gåvor.²⁶⁵ Man kan säga att kyrkan är ett sakrament för att den djupa gemenskapen med Kristus blir verklighet genom sakramenten eller på grund av kyrkans samband med Kristus eller eftersom kyrkan är ett instrument för världens frälsning.²⁶⁶ I samtalet mellan Missionskyrkan och Stockholms katolska stift konstaterar man en syn på kyrkan där mänskligt och gudomligt hålls samman. Guds nåd tar mänskliga former, en så kallad sakramental eller inkarnatorisk syn på kyrkan.²⁶⁷ Lindberg skriver att kyrkan är kyrka när den missionerar, en mission som består i vittnesbörd, tjänst och gemenskap.²⁶⁸ Mission är inte något församlingen gör utan är, församlingen är till för världen.²⁶⁹ Församlingen är givetvis till för att upphöja och ära Gud, Men det viktigaste är att församlingen är till för världen, att ta emot det goda från Gud och ge det vidare till nästan.²⁷⁰ Vilket också knyter an till talet om kyrkan som sakrament för världen.

Dulles för fram fyra kännetecken på den sanna kyrkan från NC. Kyrkan är en, helig, katolsk och apostolisk. Detta är inte det enda sättet att känna igen kyrkan, men det är ett sätt som många accepterar. Det svåra blir sedan att definiera de olika ordens innebörd.²⁷¹ Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan delar båda NC och Svenska Missionskyrkan använder dessa fyra karaktäristika i *Trons grund och innehåll* och lägger ut texten om vad det innebär också idag. Formuleringar som Svenska kyrkan känner igen och kan använda som sina egna. I modellen av kyrkan som förkunnare är det att ordet förkunnas i en gemenskap av troende som konstituerar kyrkan. Dulles kritiserar denna modell med att Ordet betonats i den grad i vissa protestantiska sammanhang att det verkar som om Ordet inte blivit kött utan bara ord. Kritik har också framförts att vittnesbör-

²⁶⁴ *Biskopsämbetet* (1988) s. 95

²⁶⁵ *Kyrkan som sakrament* (1999) s. 11f, 42f

²⁶⁶ *Kyrkan som sakrament* (1999) s. 23f

²⁶⁷ *Mission och kyrkosyn* (2001) s. 2

²⁶⁸ Lindberg (1986) s. 245

²⁶⁹ Lindberg (1986) s. 36

²⁷⁰ Lindberg (1986) s. 240-242

²⁷¹ Dulles (2002) s. 115

det fokuserats på bekostnad av handling.²⁷² Denna kyrkosyn verkar inte längre stämma så bra på Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan. Svenska kyrkan har i alla fall betonat att kyrkans yttre strukturer i kyrkan är viktiga och gör det fortfarande, inte enbart av funktionella skäl. Svenska Missionskyrkan betonar församlingsgemenskapen och dess funktion som vittne i världen som mer passar in på modellen av kyrkan som tjänare. I modellen där kyrkan ses som tjänare tolkar jag det som att kyrkan är kyrka då den tjänar världen och människorna. Den kristna tjänsten gentemot nästan och världen är det viktigaste och alla som ger och tar emot kyrkans hjälp kan ses som dess medlemmar i någon mening. Den kritik Dulles riktar mot denna tolkning av kyrkan är att dess brist på biblisk grund och förebildlighet i Jesus. Jesus är lydig Fadern och tjänar honom, inte världen.²⁷³ När denna modell kombineras med ett sakramentalt sammanhang kan den sägas vara bibliskt motiverad. Då är tjänsten grundad i Guds vilja och i gemenskap med honom. Då kan kyrkan kanske förmedla något av Guds själv likt i modellen av kyrkan som sakrament. I den modellen är kyrkan kyrka i den mån dess synliga yttre del har förmågan att förmedla dess inre – Kristi nåd.²⁷⁴ Dulles skriver att modellen av kyrkan som sakrament har fått ett mycket litet genomslag på protestantiskt håll.²⁷⁵ Detta stämmer säkert globalt men inte i Sverige. Svenska Missionskyrkan och Svenska kyrkan kan mötas i beskrivningen av kyrkan som sakrament trots att terminologin inte tidigare använts i kyrkorna. Tillsammans är de lokala församlingarna och olika kyrkorna kallade att förmedla Guds nåd. Svenska Missionskyrkan anser att kyrkan inte är människors verk utan skapad av Gud och att när ordet förkunnas och sakramenten delas så öppnar Kristus för gemenskap med honom själv. Detta har likheter i Svenska kyrkans betoning av att kyrkan måste vara synlig och ett instrument för Guds förekommande nåd vilken den är genom ord, sakrament och ämbete. Tillsammans konstaterar Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan att förkunnelsen, sakramentsförvaltningen och församlingen av troende inte kan separeras när kyrkan ses som sakrament.

²⁷² Dulles (2002) s. 75-79

²⁷³ Dulles (2002) s. 89-91

²⁷⁴ Dulles (2002) s. 61

²⁷⁵ Dulles (2002) s. 67

4 Slutsatser

Att analysera materialet från samtalet mellan Svenska Missionskyrkan och Svenska kyrkan har inte varit lätt. Men med hjälp av Dulles olika modeller av kyrkan tror jag att jag kan dra följande slutsatser om hur Svenska kyrkan ser på sig själv i mötet med Svenska Missionskyrkan.

Jag anser att Svenska kyrkan tidigare präglats av den konfessionalisering som blev ett resultat av reformationen i alla kyrkor, en kombination av institutionalism och överhetsperspektiv. En frukt av att Svenska kyrkan såg sig kunna förmedla den rätta läran till alla medborgare i Sverige i kombination med de nära banden till statsapparaten. Tack vare väckelsen under 1800-talet, den ekumeniska rörelsen under 1900-talet och globaliseringen har tanken om en perfekt institution och lära fått ge vika. Det som skiner igenom idag rör sig inom de tre modeller där Dulles ser kyrkan som tjänare, mystisk gemenskap och sakrament. Modellen av kyrkan som tjänare stämmer in genom att kyrkan ser ett ansvar för orättvisor i världen och i Sverige. Men denna modell måste kombineras med de andra två eftersom engagemanget tar sin utgångspunkt i den nåd som förmedlas i Ord och sakrament i gudstjänsten. Gemenskapen får allt mer en sakral och mystisk aspekt inte minst eftersom människor mer aktivt väljer eller väljer bort att tillhöra Svensk kyrkan. Den sakramentala gemenskapen har fått ett tydligare förhållande till medlemskapet. Svenska kyrkan ser en förebild i andra kyrkors lekmannaengagemang samtidigt som ämbetets roll fortfarande är viktig. För att kunna mötas i ett ekumeniskt samtal krävs ett gemensamt språk. Många begrepp och termer är ”besmittade” på olika sätt och knyts mycket tydligt till en viss konfession eller tradition. Nya begrepp som beskriver den egna traditionen och som motparten kan identifiera sig med kan underlätta mycket. Ett sådant begrepp i ecklesiologin verkar vara att se kyrkan som ett sakrament. När Svenska kyrkan möter Svenska Missionskyrkan är begreppet relativt nytt för båda men vissa komponenter i det visar sig vara gemensamma. I modellen där kyrkan ses som ett sakrament ryms den nära församlingsgemenskap där Guds nåd verkar, som ”frikyrkorna” betonat starkt. Lika viktigt är att denna gemenskap eller denna nådens plats måste vara öppen för världen. Guds förekommande nåd måste erbjudas alla människor som förkunnelse men också i tjänst så att kyrkan kan vara ett instrument och tecken för Guds nåd. Som i varje sakrament förenas mänskligt och gudomligt i kyrkan, en inkarnatorisk princip där Anden gör att Kristus är närvarande i kyrkan. Guds nåd tar jordisk gestalt i människor och i mänskliga strukturer och organisationer. Så kan den ämbetsstruktur med ansvar för Ordets förkunnelse och sakramentsförvaltningen som har en given plats i Svenska kyrkan få en sund tolkningsram långt från institutionalism. Att beskriva kyrkan som ett sakrament rymmer inte hela mysteriet med Kyrkan men är möjligt i Svenska kyrkan och möjliggör också ett ekumeniskt möte där parterna kan förstå varandra bättre.

5 Sammanfattning

Denna uppsats syfte är att belysa det ekumeniska samtal som pågått under en längre tid mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan. De senaste årens samtal har lett fram till ett förslag om kyrkogemenskap mellan de båda kyrkorna. Detta förslag och andra dokument analyseras i uppsatsen ur ett ecklesiologiskt perspektiv för att få fram hur Svenska kyrkan ser på sig själv i mötet med en annan kyrka, i detta fallet Svenska Missionskyrkan. För att strukturera upp materialet är uppsatsen indelad i sju delområden som berör ecklesiologin. I dessa sju kapitel tas Svenska Missionskyrkans och Svenska kyrkans enskilda och gemensamma ståndpunkter upp. Frågor som stiften, den lokala församlingen och den nationella nivån tas upp vilket visar sig ha kopplingar till hur ämbetsstrukturen är utformad. Biskop och präst kontra missions- och distriktsföreståndare och pastor visar sig inte bara handla om funktion utan också om väsen och sakramentalitet. Dopets karaktär av inlemmande i kyrkan ställs på sin spets i fråga om omdop, men också i samband med konfirmationen. Nattvardsteologin verkar först inte vara något problem, men dess förvaltande är det ändå delade meningar om. Gudstjänstgemenskapen eller församlingsgemenskapen tycks skilja sig mycket åt men verkar ändå likna varandra mer och mer i de båda samfundet, med betoning på att de är öppna och till för världen men binds samman av det mystiska och sakramentala. Den enskildes bekännelse betonas numera inte så mycket jämfört med kyrkans samlade bekännelse. Den sakramentala, mystiska och tjänande gemenskap som kyrkan är, konstitueras av att Ord och sakrament räcks av människor i ordinerad tjänst.

Det mesta pekar fram mot att kyrkan måste beskrivas i nya termer för att det ekumeniska samtalet ska fungera. Det begrepp som jag uppfattar täcka in en stor del av vad kyrkan är, är ett av de Avery Dulles tar upp, nämligen kyrkan som sakrament. I denna modell kan inte församlingen, sakramenten och förkunnelsen separeras. Kyrkan får också en tydlig koppling till Kristus genom sakramenten och Ordet och en tydlig funktion att vara till för världen omkring den. I denna modell ryms både kyrkans funktion och väsen. I denna modell får både församlingsgemenskapens nådeförmedlande roll och folkkyrkans betonande av den förekommande nåden plats. Jag tror att Svenska kyrkan kan uppfatta kyrkan som sakrament och använda detta på ett fruktbart sätt i mötet med Svenska Missionskyrkan liksom i andra ekumeniska möten.

6 Summary

The purpose of this essay is to shed light upon the ecumenical work that has been done between the Church of Sweden and the Mission Covenant Church of Sweden. The recent years of work have led to a recommendation for a certain degree of fellowship to be established between those churches. This proposal as well as other documents are analysed in the essay from an ecclesiological point of view, to find out how the Church of Sweden looks upon itself in meeting another church. To structure the material, the essay has been subdivided into seven parts that is related to ecclesiology. In those seven chapters the positions of the Church of Sweden and the Mission Covenant Church of Sweden are given individually as well as in common. Questions like the importance of dioceses, local congregations or parishes and the national level are described. These issues all seem to relate to the structure of the ordained ministry. The different structure of the ordained ministry in the churches is not just about function but about essence and question of the sacramentality of the orders. The understanding of baptism as an incorporation into the church makes up a serious problem due to the sometimes occurring re-baptism of adults who have been baptised once as a child. This also has a certain relation to the issue of confirmation. The theology of the Eucharist raises no problems at first sight, but with regard to the administration, problems emerge. In relation to service as well as communion in the local congregation there seems to be a convergence between the two churches. Both accentuate openness for others and the intention to serve the world, but this does not exclude the mystical and sacramental dimension. The individual confession of faith is less emphasized in favour of the common confession of the church. The sacramental, mystical and serving communion which is characteristic of the church is constituted by the Word and sacraments, handed over by people in ordained ministry.

Most of the material shows, that in order for the ecumenical discussions to show results, the church has to be described with new words. The concept of “the church as sacrament” that Avery Dulles uses includes a great part of what the church is according to the studied documents. The congregation, the sacraments or the preaching should not be separated from each other. A clear connection with Christ is established through the sacraments and the Word, and this also entails existing for the world. This model includes the function of the church and its essence, and includes both the role of the communion as mediating the grace, and the emphasis on the open folk church as mediating grace. I conclude that the Church of Sweden is able to use “the church as sacrament” model in a fruitful way when meeting the Mission Covenant Church of Sweden, as well as in other ecumenical relations.

Litteraturlista

- Augsburgska bekännelsen (1944). Översättning av Sigfrid von Engeström, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, s. 51-90. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag.
- Bergsten, Torsten (2006). *Svenska Missionskyrkan*. Hämtad 2006-08-26 från: http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=320458&i_word=svenska%20missionskyrkan.
- Biskopsämbetet: rapport från Den officiella samtalsgruppen mellan Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift* (1988). Stockholm: Verbum.
- Borgåöverenskommelsen: The Porvoo Common Statement* (1992). Hämtad 2005-12-15 från: <http://www.porvoochurches.org/statements/sw.htm>.
- Brodd, Sven-Erik (1988). "Den Heliga Andens gåva till den universella kyrkan: Om biskopsämbetet i kyrkoordningen 1571", i *Biskopsämbetet: rapport från Den officiella samtalsgruppen mellan Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift*, s. 123-135. Stockholm: Verbum.
- Brodd, Sven-Erik (2005). "Church, Organisation, and Church Organisation: Some Reflections on an Ecclesiological Dilemma", *Svensk Missionstidskrift*, 93 (2), 245-263.
- Church and Justification: Understanding the Church in the Light of the Doctrine of Justification* (1994). Lutheran-Roman Catholic Joint Commission. Hämtad 2005-11-25 från: <http://www.prounione.urbe.it/dia-int/1-rc/doc/foreword>.
- Church of Norway (1986). I Thurian, Max ed. *Churches respond to BEM: official responses to the "Baptism, eucharist and ministry" text. Vol. 2, s.105-122*. Geneve: WCC.
- Church of Sweden (1986). I Thurian, Max ed. *Churches respond to BEM: official responses to the "Baptism, eucharist and ministry" text. Vol. 2, s. 123-140*. Geneve: WCC.
- Dop nattvard ämbete: Baptism, Eucharist and Ministry: Den officiella texten från Faith and Order med kommissionens egna kommentarer* (1994). Översättning: Lars Thunberg. Nordisk ekumenisk skriftserie 22. Uppsala: Nordiska ekumeniska rådet.
- Dulles, Avery (2002). *Models of the Church: Expanded edition*. New York: Doubleday.
- Eckerdal, Lars (1989). *Vad står svenska kyrkan för?*, Lars Eckerdal, Birger Gerhardsson och Per Erik Persson ur Skriftserie från Kyrkomötets bekännelsekommitté. Stockholm: Verbum.
- Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionskyrkan* (2006). Hämtad 2006-05-05 från: http://www.missionskyrkan.se/upload/8912/smk_svk06.pdf.
- Fagerberg, Holsten (1987). *Svenska kyrkan i ekumeniska samtal: Evangeliet som förenar*. Stockholm: Verbum.
- Fagerberg, Holsten (1996). "En rapport utan sting". *Svensk Kyrkotidning* (8), s. 74-75.
- Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan* (2004). Hämtad 2006-01-24 från: http://www.missionskyrkan.se/upload/5420/%C3%96verensk%20Svk-Svenska%20Missionskyrkan041006_C.pdf.
- Gemensamt nattvardsfirande: betänkande av kommittén för utredning om viss gudstjänstgemenskap mellan Svenska kyrkan och andra inom riket verksamma kristna samfund* (1975). Uppsala: Ärkebiskopen.
- Guds kyrka och en levande församling: Rapport från den officiella samtalsgruppen mellan Svenska kyrkan och Svenska Missionsförbundet* (1995). Stockholm: Verbum.
- Hallonsten, Gösta (1996). "Hårda och mjuka frågor i svensk ekumenik". *Signum* (9), s. 283-286.

- Hansson, Klas (2004). ”I mål efter 40 år?”. *Svensk Kyrkotidning* (49), s. 670-674.
- Kyrkan som sakrament: En rapport om kyrkosyn* (1999). Stockholm: Svenska kyrkans centralstyrelse och Stockholms katolska stift.
- Kyrkogemenskap med Svenska kyrkan: del 2* (2006). Hämtad 2006-08-25 från http://www.missionskyrkan.se/templates/Page____5154.aspx.
- Den Svenska kyrkohandboken I och II* (1999). Stockholm: Verbum.
- Kyrkomötet (2003). *Alternativ till barndöp Gudstjänstutskottets betänkande 2003:5*. Hämtad 2006-05-19 från: <http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/km2003/snabbprotokoll/G05.shtml#TopOfPage>.
- Kyrkoordning för Svenska kyrkan* (2006). Hämtad 2006-09-23 från: <http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/kyrkoordningen/filer/KO-06-hela.pdf>
- Kärkkäinen, Veli-Matti (2002). *An Introduction to Ecclesiology: Ecumenical, Historical & Global Perspectives*. Downers Grove, Illinois: InVarsity Press.
- Laurentius Petri (1932). *Laurentius Petris Kyrkoordning av år 1571: med historisk inledning av Emil Färnström*. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag.
- Lindberg, Lars (1986). *Ny skapelse*. Älvsjö: Verbum.
- Luther, Martin (1944). ”Luthers stora katekes”, översättning av Gustav Ljunggren, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskriver*, s. 379-495. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag.
- Luther, Martin (1944). ”Schmalkaldiska artiklarna”, översättning av Hjalmar Lindroth, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskriver*, s. 305-338. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag.
- Luther, Martin (1971). *D:r Martin Luthers lilla katekes: med kort utveckling: av kungl. maj:t gillad och stadfäst den 11 okt. 1878*. Älvsjö: Verbum.
- Luther, Martin (1994). *Om koncilierna och kyrkan*. Översättning av Johan Lumme. Vasa: Evangeliförenings förlag.
- Melanchton, Filip (1944). ”Den Augsburgska bekännelsens apologi”, översättning av Hjalmar Lindroth, i Helander, Dick (Red.), *Svenska kyrkans bekännelseskriver*, s. 91-306. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag.
- Mission Covenant Church of Sweden (1986). I Thurian, Max ed. *Churches respond to BEM: official responses to the "Baptism, eucharist and ministry" text. Vol. 2, s. 315-323*. Geneve: WCC.
- Mission och kyrkosyn: Från samtalsgruppen mellan Stockholms katolska stift och Svenska Missionsförbundet* (2001). Till skriftserien Samtal på väg... Stockholm: Stockholms katolska stift och Svenska Missionsförbundet.
- Roelvink, Henrik (1989). ”Den svåra vägen till enhet – en problemanalys”. *Signum* (9/10), s. 306-308.
- Tjørhom, Ola (1999). *Kirken - troens mor: et økumenisk bidrag til en luthersk ekklesiologi*. Oslo: Verbum.
- Trons grund och innehåll* (2000). Hämtad 2006-04-10 från: <http://www.skutan.smf.se/kyrkortorget/Sv.%20Missionskyrkan/0000D56B-80000004/00011CDD-80000004/00015C7A-80000004/00015C7B-80000004/00967F86-70E903AC?WasRead=1>.
- Wisløff, Carl Fredrik (1984). *Martin Luthers teologi: En innføring*. Oslo: Lunde forlag.